

**Peruskoulun rooli nuoren kulttuuri-identiteetin kehityksessä sähköisen
kulttuurimedian aikakaudella**

–

Kehitysideoita dokumenttitarkastelun keinoin

Käsityökasvatuksen Pro gradu -tutkielma

Laatija:

Sami Vanne

Ohjaaja:

Jaana Lepistö

14.12.2021

Rauma

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin Originality Check -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Käsityökasvatus

Tekijä: Sami Vanne

Otsikko: Peruskoulun rooli nuoren kulttuuri-identiteetin kehityksessä sähköisen kulttuurimedian aikakaudella – Kehitysideoita dokumenttitarkastelun keinoin

Ohjaaja: yliopistotutkija Jaana Lepistö

Sivumäärä: 86 sivua

Päivämäärä: 12.12.2021

Tämän pro gradu -tutkielma tutkii suomalaisen peruskoululaitoksen kulttuuriopetuksen roolia oppilaan kulttuuri-identiteetin muodostumisessa käyttäen dokumenttianalyysia kirjallisen aineiston analysoinnissa. Kulttuuriympäristön vaikutusta, kuten lähiympäristöä, on huomioitu jo nykyään, mutta kansainvälistynyt ja viestintäteknikaltaan jatkuvasti kehittyvä yhteiskunta on tuonut maailman lähemmäksi lasten ja nuorten jokapäiväiseen arkeen.

Tutkielma toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen fenomenologian työkaluja ja tutkijan rajaamaa ennakoasetelmaa. Kirjallisuuskatsauksen muodossa luotuun tutkimukseen on valikoitu kasvatustieteellisen aineiston lisäksi samaa ilmiötä tutkivia kulttuuritutkimuksia, työelämä tutkimuksia, kuluttajatutkimuksia ja käyttäytymistutkimuksia. Ilmiötä havainnoitiin tutkijan ennalta määrittämän kolmiportaisen vaikutuskehän avulla. Tällä työkalulla tutkittiin yhteiskunnan, peruskoulun ja perheen roolia sekä vaikutusta kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Varsinaiset lähteet kävivät läpi valintaseulan, joka asetti lähteille hakusanojen sekä kolmen tutkimuskysymyksen vastaavuskriteerit. Tutkimuslähteisiin valikoitui kulttuuri-identiteettiä tutkivien kasvatustieteellisten artikkeleiden lisäksi tutkimuksia vähemmistö kulttuurien asemasta, työhyvinvoinnista sekä käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteistä. Lopulliset tutkimuksen johtopäätökset ja pohdinnat kasattiin vertaisarvioitujen lähteiden pohjalta, mutta tutkimusaluetta sekä ilmiöitä valaisevat myös journalistiset lähteet.

Tutkimus kuvaa terveen kulttuuri-identiteetin kehittymisen haasteita yhteiskunnassa.

Tutkimuksen päämääränä on avata, miten peruskoulu on jo nyt sisällyttänyt kulttuuriopetukseensa identiteetin kasvua tukevaa sisältöä sekä pyrkii luomaan työkaluja asian kehittämiseksi. Tutkimuksen varsinainen lopputuote ehdottaa kirjallislähdetutkimukseen

nojaten, miten peruskoulun kulttuuriopetus voisi jatkossa tukea oppilasta ja antaa hyvät perustaidot toimia aktiivisena osana yhteiskuntaa.

Avainsanat: Kulttuuri-identiteetti, kulttuuriopetus, kulttuuritutkimus, peruskoulun kulttuuriopetus, nuoret ja sähköinen kulttuurimedia, identiteetin kehitys

Keywords: Cultural identity, Culture education, Cultural research, culture education, children and modern media culture, identity development

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
2	Aiemmat kulttuuri-identiteettiä käsitelleet tutkimukset	5
2.1	Lähiympäristön tutkimus	5
2.2	Kulttuuri- ja valtiorakenteelliset vaikuttimet	7
2.3	Kaupalliset vaikuttimet	13
2.4	Subjektiksi oman identiteetin rakentamisessa	15
2.5	Tutkimuksen ennakko-oletus.....	20
3	Käsitteet	22
3.1	Perusopetus	22
3.2	Peruskoulun kulttuurikasvatus.....	22
3.3	Kulttuuri-identiteetti.....	22
3.4	Kulttuuriympäristö.....	23
3.5	Lähiympäristö	23
3.6	Sähköinen media.....	23
3.7	Lähdekritiikki.....	24
4	Teoriatausta	25
4.1	Tutkimuksen lähtökohdat	25
4.2	Kansainvälisiä vaikuttimia	26
4.3	Valtakunnallisia vaikuttimia	27
4.4	Kulttuuriopetus	28
4.5	Perhe ja lähiympäristö	29
5	Dokumenttianalyysi	32
5.1	Tutkimuskysymykset	32
5.2	Laadullinen tutkimusote.....	33
5.3	Sisältöanalyysi ja hakuseula	35
5.4	Tasalaatuinen lähde	36
5.5	Tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä haasteita.....	37

6	Tutkimuksesta kerätty data	39
6.1	Lähdedata	39
6.2	Pohdintaa mainosten yhteydestä tutkimuskohteeseen	44
6.3	Peruskouluopetuksessa näkyvät havainnot.....	50
6.4	Oppiaineiden välinen yhteistyö kulttuuriopetuksen kehyksessä.....	53
6.5	Perheen ja lähiympäristön vaikutukset	55
6.6	Lähteiden pohjalta tehdyt johtopäätökset	57
7	Tulokset.....	58
7.1	Vastaukset tutkimuskysymyksiin.....	58
7.2	Työkalut kulttuuri-identiteetin tukemiseksi jatkossa	62
7.3	Tutkimuksen luotettavuus	65
7.4	Loppupohdinta ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	66
	Lähdeluettelo	70
	Liitteet	79

1 Johdanto

Kulttuurikasvatus on ollut suomalaisen koulun perustavoite koulujärjestelmän alusta alkaen. Kulttuuri-identiteetin tukemista käsittelevässä alakoulun opettajan aineistossa opetushallitus määrittää kulttuuri-identiteetin tukemisen tavoitteeksi auttaa löytämään oppilaan oman kulttuuri-identiteetin sekä kehittämään hänen kykyjään eri kulttuurien väliseen vuorovaikuttamiseen (Honkala & Tuominen, 2021). Iisalmen lukion rehtori J. Kivistö esimerkiksi linjaa vuoden 2021 tavoitteekseen omassa kulttuuri-identiteetti- ja kulttuurien tuntemusosiossa seuraavaa:

"Mahdollistetaan maailmankuva, joka on monipuolisempi ja avarampi kuin se minkä hän on arkielämän virikkeiden pohjalta saanut" ja että "herätetään halu rakentaa oikeudenmukaisempaa, tasa-arvoisempaa ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa yhteiskuntaa " (Iisalmen kaupunki, 2021).

Kasvatus kristilliseen kulttuuriin ja valtion auktoriteetin alla oikeinelämiseen on nykyisin ymmärtämämme suomalaisen kulttuuriopetuksen alkujuuri (Valtasaari, 1966, 20-38). Vallanpitäjät ja hyväosaiset ovat toki myös historiassa saaneet hengellisen tutkimisen lisäksi kuluttaa ja tuottaa kulttuuria niin kuin me sitä nykyään tunnemme. Musiikki, kuvataide, tanssi, teatteri ja käsityöt ovat olleet osa kansakuntien kulttuuria ja identiteettiä. Karnevaalit ja sadonkorjuujuhlat ovat olleet tavalliselle kansalle kirkollisen kulttuurin lisäksi peruskulttuuriympäristöä (Seljavaara & Kärjä , 2005, 16-21).

Tiedonvälitystekniikat ovat tarjonneet tarkasti ohjattua kulttuuria, joka on sitten pikkuhiljaa laajentunut myös muuksi kuin vallan suoraksi välineeksi (Saarinen, 2018, 14-17). Uskontoa ja elämää on kuvattu keskiajalla teatterin, laulujen ja kuvien keinoin. Kirkon kouluttamat ihmiset pystyivät myös tutustumaan hengelliseen kirjallisuuteen. Kansalle kirjallisuus tuli konkreettiseksi luku ja kirjoitustaidon myötä (Valtasaari, 1966, 50-71).

Kansainvälinen kauppa, matkustaminen, informaatiotekniikka ja jopa muinaiset sodat avasivat kulttuuriympäristöä menneisyyden ihmiselle niin kuin myös nykyään (Wagoner, 2014, 126-146). Eksoottisen kulttuurin kokeminen ja siitä nauttiminen alettiin kokea sivistykseksi ja tavoiteltavaksi asiaksi. Perehtyneisyys ja kokemus eri maailmoista ja asioista

nähtiin ja nähdään edelleen osana sivistyneen ihmisen elämää. Luonnontieteiden osuus kulttuuri-identiteetin muodostumiseen ovat erilaiset. Luonnontieteet kävivät pitkän taistelun aina uuteen aikaan asti todistaakseen, että erilaisia ilmiöitä ja totuuksia voi tulkita muunkin, kuin kirkon kreationistisen maailmankuvan mukaan. Tiede mullisti koko konseptin maailmasta ja ihmisyydestä, kun valmiita ulkoa annettuja vastauksia ei enää ollut ja yksilön perustellulla päättelyllä saattoi päästä moniin erilaisiin vastauksiin ilmiöistä. Yhteiskunnan näennäinen absoluuttinen ote ihmisten mielistä oli takana päin ja lähes kaikki voidaan nykyisissä länsimaissa kyseenalaistaa ilman vaaraa joutua hirsipuuhun. Valistuksen ajan jälkeen individualistinen maailmankuva alkoi kehittyä ja yksilöt alkoivat tuottaa omia maailmankuvia ja elää niiden mukaan. Tämä toi mukanaan vapautta ja mahdollisesti myös epävarmuutta (Pekkarinen & Uusitalo, 2012, 135-139).

Nykyään media ja sen välineet ovat kaikkialla ja vallassa on jo parin vuosikymmenen aikana ollut länsimainen kulutuskulttuuri. Viime vuosina ilmiötä ovat edesauttaneet myös sosiaalisen median ja sähköisen viestinnän välineet (Rosenberg, 2012, 18-19). Jo nuoresta asti on opeteltava medianlukutaitoa, sillä varsinkin sähköisissä viestimissä arvioimattomat lukuisat mediat voivat luoda uskottavia ja samalla johdattelevia viestejä mahdollisesti omaa kaupallista etua tavoitellen kantamatta vastuuta yksilön kohtaamista negatiivisista vaikutuksista (Schor, 2005, 157).

Ennen kirkko tiesi ihmisistä eniten. Kirkon kirjat sisälsivät kaiken tiedettävissä olevan tiedon ja yksilöstä kerätty tieto perhesuhteista, asuinpaikasta ja varallisuudesta oli vahva voiman väline. Kirkko oli ja on maailmalla edelleen tietonsa ja yhtenäisen kokoamisvoimansa ansiosta yksi vahvimmista yksittäisistä valtaa ylläpitävistä konstruktioista (Puolamäki 2020, 11, 52).

Nykyajan kuumin valuutta on dataa. Sähköinen kulttuurimedia on nykypäivänä saavuttanut sen aseman, mikä kirkolla aikanaan oli yhteiskunnasta. Kyse on vielä tehokkaammasta yksilöidyn datan keruusta. Se toimii kuumana kauppatavarana kaikille sitä janoaville. Valtioiden rinnalle asiakkaita ovat nousseet kaupalliset toimijat. Itse asiassa maailman suurimmat henkilötietodatan myyjät ovat kaupallisia yhtiöitä (Rosenberg, 2012, 15-20).

Kaupallisen intrtessin lisäksi sähköisen median vaikutuksista ehkä näkyvin ilmiö on se, että tietoväline ulottuu globaaliksi matalan kynnyksen tietoverkoksi. Tietolähteet ovat internettiä

edeltävän maailman jälkeen tulleet moniäänisemmiksi ja edustavat monia eri kulttuureja. Ei ole enää vain yhtä johtajaa, jonka ohjeita ihmiset noudattavat. Internetin vaikutus ei ylipäätään ole niin selkeää ja määräilevää kuin vanhan maailman jyrkät lait ja määräykset. Sen sijaan nykyään esiintyvä piilomainonta on vaikealukuisempaa ja kokemattomampi lukija voi helposti olla huomaamatta mainostajien kuratoimia sisältöjä massavaikuttamiseen.

Globaali maailma on sanaparina kulunut ja syy on selvä. Elämme siinä ja joka ikinen ilmiö, joka on yhteydessä sähköiseen mediaan tai kansainväliseen kauppaan on jonkinasteinen vaikutin koko maailmassa. Vaikka samaan aikaan muoti ja kulutustuotteet ovat yhtenäistäneet maailmaa, on nyt samoilla keskustelualustoilla myös kansankulttuurillisesti erilaisia arvoja, tapoja ja lakeja, jotka on otettava huomioon (Teledata ICT, 2017). Se, mikä Suomessa on laillista, hyvätapaista ja koetaan oikeaksi, ei ole sitä välttämättä toisaalla.

Internet toisaalta tuo nykymaailmassa ja varsinkin länsimaissa esiin vanhan maailman epäkohtia esimerkiksi tasa-arvo kysymyksissä. Kuitenkin samaan aikaan suurvaltiot Kiina ja Venäjä ovat pystyneet valtiotasolla vaimentamaan nettikeskusteluja ja seuraamaan sekä pidättämään aktivisteja nettiosoitteiden paikkatunnisteiden avulla. Näissä maissa internet nähdään valtioiden johdon puolesta kansalaistottelemattomuuden pesäkkeenä. Näissä maissa valtiot internetin kaupallisten medioiden tavoin luovat omaa agendaan tukevaa sisältöä ja voivat mustamaalata toisinajattelijoita.

Sähköisen median ulottuvuuden vuoksi kilpailu oman viestin esille saamisesta on siis kova. ”Totuus” on käsitteenä häilyvä ja nykyään epärelevantti. Sen konseptin horjuuttamisen aloitti aikanaan jo edellä mainittu tieteen nousu. Tiedon jälkeinen aika on täällä ja tilalle on tullut iso harmaa massa moniäänistä dataa ja näyttöön perustuvaa tutkimusta. Tiedon oikeaoppista lähdekritiikkiä ja hakulähteitä tulisi siis opettaa hyvinkin nuorille.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tutkia suomalaisen peruskoululaitoksen kulttuuriopetuksen roolia oppilaan kulttuuri-identiteetin muodostumisessa käyttäen dokumenttianalyysia kirjallisen aineiston analysoinnissa. Huomio tutkimuksessa kohdistuu erityisesti käsityön ja kuvataiteen opetuksen keinoihin. Kirjallisen analyysiin lähteiksi valikoitui lähteitä myös peruskouluympäristön ulkopuolelta, esimerkiksi yhteiskuntaa, kulttuuritoimintaa, monikulttuurisuutta ja työhyvinvointia käsittelevistä, tutkivista aineistoista. Lähteiden otannan perustana on kulttuuri-identiteettiä tukevan ja kehittävän

toiminnan tutkimus yhteiskunnassa. Lähteet tukevat toinen toisiaan, sillä aihe ja tavoite tutkittavalla aiheella on kaikissa sama; kulttuuri-identiteetin tukeminen. Tutkimuksen tavoite on selvittää, miten koululaitos käytännössä tukee oppilasta kulttuuri-identiteetin muodostuessa. Johtopäätöksenä tutkimukselle esitetään kirjallisuuden laadulliseen tutkimukseen perustuen kehitysideoita kasvaneen maailmanlaajuisen mediavaikutukseen ja kulutuskulttuurin vaikutuksiin liittyen.

2 Aiemmat kulttuuri-identiteettiä käsitelleet tutkimukset

2.1 Lähiympäristön tutkimus

Yhtenä tutkielman tärkeimpänä lähdeaineena tutkittiin tutkimushetkellä juuri valmistunutta Laura Puolamäen tohtorin väitöskirjaa: *Kätkeyty maisema – Arkitieto lähiympäristön kohtaamisessa*. Teos sisältää pohdintaa satakunnan kulttuurimaisemasta sekä myös muita pohjoismaisia paikalliskulttuurin tutkimuksia. Kirjasta haettiin tietoa omaan osioon lähiympäristön vaikutuksesta kulttuuri-identiteettiin nyt ja historiassa.

Väitöskirjassaan Puolamäki syventyy satakuntalaiseen lähiympäristöön ja sen vaikutukseen ihmisen arkitietoon. Tutkimuksessa selvitetään paikallishistoriaa ja sen vaikutusta yksilöksi kasvamiseen paikkakunnalla. Elinkeino, asuminen, asutusalueet ja liikkuminen paikasta toiseen ovat ihmisen vaikuttimia. Luonto ja sen ilmiöt taas vaikuttavat omalta osaltaan kytkevät pidemmälle historiaan. Esimerkiksi vesistöt ovat olleet kulkuväylänä ja ruuanlähteenä yleisöille. Monelle vesistöt kuvastavat alueen elävyyttä mikä ei ole täysin muuttunut vielä nykypäivänä. Kauppapaikat ovat olleet ranta-alueella. Se on tuonut eri kulttuurit lähemmäksi toisiaan jo ennen radiota, puhelinta, tv:tä tai internetiä. Vesistön yhteisöt ovat myös olleet kaupankäynnin vuoksi monesti vauraampia, mikä on ihmisen kasvaessa vaikuttanut suhteeseen muilta paikkakunnilta tuleviin (Puolamäki, 2020, 34-68).

Eeva Salo-Tammivuori käsittelee väitöstutkimuksessaan suomalaisen ja ranskalaisen peruskoulukulttuurin eroja ja pohtii syitä eri tapojen säilymiseen. Pohdintaa uusien kulttuuriperinnön ilmiöiden instituutiota muokkaavasta muovausvoimasta käsitellään myös laajalti. Hän kuvaa kulttuuriperinnön olevan elinvoimaista elävää perintöä ja toimintaa, joka ei pysähdy. Tutkimus käsittelee monisäikeisiä syitä sille, miksi ranskalainen koulujärjestelmä on sellainen kuin on ja miksi suomalaisesta näkökulmasta vanhakantaiset opetuksen toteutukset ovat edelleen voimissaan ja niitä toteutetaan aktiivisesti. Yhteisön ja valtion tulee tukea laajemmin kulttuuria ja pitää se elävänä. Ylisukupolvinen kulttuurin periytyminen ja sen toistaminen uusille lapsille on ilmiön kantava voima. Ranskan koulutuspolitiikka määrittää raamit maan peruskoululle, joka on kaikille kansalaisille pakollinen ja ilmainen laitos. Sen perustalliset raamit on määritelty jo 1800-luvun alussa. Monista käytännön

toimintakulttuureista pidetään kiinni kuten monesta muustakin ranskalaisesta arvokkaasta kulttuuriperinnöstä, kuten Ranskan kielestä ja ranskalaisesta ruokakulttuurista.

Valtiohallinnollinen tahtotila oman kulttuurin säilyttämisestä leimaa muutenkin Ranskan valtiollista kulttuuri-identiteettiä ulkoapäin katsoessa (Salo-Tammivuori, 2021, 26-28).

Tulkinnanvaraisuus omasta kulttuuriympäristöstä on selvä. Kokemus on subjektiivinen ja siihen voivat vaikuttaa yksilö, perhe, koulu, kirkko ja media. Nykyisin yhä suuremmissa määrin vaihtuvat ulkoiset vaikuttajat (Saarinen, 2018, 15-17). Koulussa ja yhteiskunnassa mallioppimisen tarve ja pakote on muuttunut nykypäivän itseohjautuvaksi oppimiseksi ja yrittäjähenkisyydeksi. Uusi informaatio tulee soveltaa ja luoda itse tai oppia oppimaan. Vanhempaa opettajajohtoista koulutuskulttuuria näkee kuitenkin vielä edelleen lähellä Suomeakin erityisesti perinteisissä ja vanhoissa yliopistokulttuureissa, kuten Englannissa, Saksassa ja Venäjällä. Venäjän koulujärjestelmässä arvostetaan erityisesti opettajan työ ja elämän kokemusta. Opettajan asema asettaa oppilaan alisteiseen asemaan, jota perustellaan järjestyksenpitoon ja työjärjestykseen vedoten (Järvenpää, 2008, 50-96).

Yksilön oma ilmaisun tärkeyttä ei tunnusteta Venäjällä niin kuin nykyajan Suomessa maan valtiojärjestelmällisen historian vuoksi. Neuvostojärjestelmällä toisinajattelu ja vaihtoehtokulttuurit olivat niin stigmatisoituja, että valtiossa aikaisemmin tärkeässä identiteettiä kuvaavassa roolissa ollut ortodoksinen kirkkokin julistettiin laittomaksi. (Ortodoksi.net, 2010)

Mielipiteen ja kulttuurinilmaisun rajaamiskulttuuri ei kuitenkaan poistunut Neuvostoliiton kaaduttua. Pohjois-Siperian taidekulttuuria tutkineessa tutkimuksessa todettiin erityisesti vähemmistökuulttuurien jäävän huolestuttavasti ulos yhteiskunnallisesta keskustelusta. Keskustelu venäläisten valtakulttuurin ja pohjoisten alkuperäisheimokulttuurien välillä oli ennemminkin tyrehtynyt ja suhteet valtioon olivat tulehtuneet. Kaikenlaisen urbaanin ja teknologisen kehityksen tutkittavat paikalliset ihmiset kokivat oman perinnekuulttuurin riistona (Byrdina;Dolzhenko;& Yurinova, 2018).

Informaation saatavuus ja sen kuluttamisen helppous edistää kulttuurialaa ja sen toimijoita. Samalla se mahdollistaa myös monikansallisten yritysten sekä media-alustoilla esilläolevien yksittäisten mediaidolien vaikutuksen. Informaatiotekniikka on myös muuttanut perustavalaatuaisesti kulttuurin sisältöä ohjaavia voimia. Se missä aikaisemmin, valtiolla, kunnilla, kouluilla ja perheillä on ollut omaa jaettua kulttuuritietoa ilmaiseksi, nyt hyvin iso osa sosiaalisen median kulttuurista tulee kuluttajatutkimusta tekeviltä yrityksiltä, joiden

mainokset näkyvät nuorten käyttämissä sosiaalisen median palveluissa (Saarinen, 2018, 41-69).

Kulttuuri-identiteetti on myös kansallinen kysymys. Suomi on toki moniarvoinen demokraattinen yhteiskunta, joka tukee tasa-arvoa. Olemme kuitenkin osa pohjoismaista yhteisöä lähes identtisine elämänarvoinemme. Olemme osa Euroopan Unionia, johon jäseneksi liittyessämme totesimme lähes koko Euroopan olevan kulttuuriarvoiltaan meitä lähellä. Osoituksena siitä annamme Europarlamentin vaikuttaa meidän kulttuurielämän avustuksien muodossa ja kulttuurihistoriaa tukevassa työssä. Työn, matkustuksen ja kouluttautumisen vapaus toteutuu Euroopassa ja kulttuurin vaihto on laajempaa kuin koskaan. Euroopan rajoille tullessa tilanne kuitenkin muuttuu. Esimerkiksi venäläisen ja islamilaisen maailman kulttuurin osat eivät enää jostain syystä olekaan kiinteä yleistietoinen osa kaikkien suomalaisten kulttuuri-identiteettiä ja lähikulttuurin kokemusta. Nykypäivänä ei tarvitse aktiivisesti vältellä aihetta samalla olla olematta täysin tietämätön siitä millaisia kulttuurimenoja EU-alueen ulkopuolella tapahtuu ja miten ihmiset noissa maissa toteuttavat itseään. Tästä kuitenkin erottuvat Yhdysvallat ja Japani isona poikkeuksena. Osa taloussuurvalloista ovat saaneet rakennettua valtavat monikansalliset kulttuurikoneistot, jotka markkinavoimin ovat päässeet osaksi suomalaisen nuoren kulttuurimaisemaa. Vaikuttaa siis, että valtion vauraus ja panostus kulttuurivientiin on olennainen avaintekijä. Köyhät, sulkeutuneet ja konservatiiviset yhteiskunnat eivät markkinoi kulttuuriaan, miksi ne ovat monelle elämässä vain yksi sivujuonne. Museovirasto mainitsee näistä kotisivuillaan osana Euroopan Unionin kulttuuriperintöä (Museovirasto, 2020; Kulttuuriperintökasvatuksen seura, 2020).

2.2 Kulttuuri- ja valtiorakenteelliset vaikuttimet

Peruskoulun ollessa pakollinen yleissivistävä laitos, olisi kulttuurikasvatuksen oltava tasoltaan juuri ja juuri riittävää mutta samalla opintoja jatkamaan sekä kulttuuritoimintaan osallistumiseen kannustavaa. Oppilaan omaa aktiivisuutta tulisi oman kulttuurituotteen ja ilmaisun suhteen siis kannustaa. Koulu valmistaa oppilasta elämään mahdollisen aktiivisen kansalaisen elämää, jossa hänellä on tahtoa ja kykyä vaikuttaa omaan ja ympäröivään elämäänsä. Kulttuuri-identiteetti ei saisi kasvaa lannistavaan suuntaan. Oppilaan pitää kokea

itsensä, ajatuksensa ja tekemisensä arvokkaaksi ja että häntä kuunnellaan (Eilo, 2012, 11-13; Opetushallitus, 2014, 11-14).

Oppilailta vaaditaan nykyisin suomessa omaa aktiivisuutta jo aivan alakoulun ensimmäisistä opintovuosista lähtien. Oman mielekkään kulttuuriopetuskokonaisuuden takana on siis opettajan ja koulun lisäksi myös oppilaan oma panos. Kokemus voi osalle oppilaita olla myös tässä tilanteessa subjektiivinen, vaikka mahdollisuus omaan kiinnostavaan aiheen valintaan onkin mahdollista. Osa nimittäin ei välttämättä suoraan aktivoitu vähemmän rajatun tehtävänannon saatuaan vaan saataa ahdistua liian epämääräisestä ohjauksesta. Oman itsensä tunteminen, ilmaisu ja Mahlakaarron (2010) esittämät voimaantumisen välineet työympäristössä lienevät siis aidosti tarpeellisia opetustilanteessa. Kulttuuri-identiteetti onkin linjattu yhdeksi opetettavaksi sisällöksi peruskoulussa.

Oppilaiden tukemisen lisäksi oppilaiden vanhempia ollaan nykyisin opastettu uuden opetuskulttuurin maailmaan. Oppilaan aktiivista roolia korostavat kaksi viimeistä Opsia (2014 ja 2016) eivät siis ole olleet voimassa vielä heidän kouluaikaanaan. 2020 -luvulla peruskoulua käyvän lapsen vanhemmat ovat keskimäärin 1970-luvulla syntyneitä, joiden peruskoulu ajoittui siis 1980 luvun tietämille. Suomen peruskoulu uudistus tapahtui 1968, mikä kertoo nykyisten lasten vanhempien opiskelleen vasta alle 15-vuotiaassa koulutusjärjestelmässä. Pääasiallisena muutoksena nykyiseen opetusmalliin lienee kieliopintojen lisääntyminen ja oppilaan aktiivisen ja vuorovaikutuksellisen roolin kehittyminen. Oppilaiden aktiivisen roolin vaatimus on ollut myös osittain pakon sanelema muutos 1990-luvulla, josta lähtien peruskouluja alettiin lakkauttamaan noin sata koulua vuosittain. Nykyisin peruskoulujen määrä on laskenut puoleen siitä, missä oltiin vielä 90-luvulla. Pääsyyinä tähän oli tuolloin Neuvostoliiton hajoaminen ja siitä johtunut talouslama. Nykyään syitä koulujen lakkauttamisille on kuitenkin muitakin, kuten kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen (Vallinkoski, 2017; Pekkarinen & Uusitalo, 2012,).

Vallinkoski (2017) kertoo artikkelissaan Yliopisto-lehdessä huolestaan pienten kouluttomien paikkakuntien nuorten lisäksi myös aikuisten kulttuuri ja tapahtuma-alan näivettymisestä. Koulut eivät koskaan ole olleet vain kouluja vaan pienillä paikkakunnilla isot käytettävissä olevat tilat ovat monesti olleet kyläyhteisön ainoita kokoontumispaikkoja ja tarjonneet tilaa tapahtumille ja ihmisten itseilmaisulle. Nuorten harrastus ja tapahtumamahdollisuuksien heikentyessä syrjäseuduilla turvaudutaan nykyaikaisiin tiedon ja viihteen

välitysmahdollisuuksiin. Sähköistä mediaa kulutetaankin nykyään enemmän kuin koskaan (Saarinen, 2018, 15-17). Konkreettisesti kulttuuripalvelujen katoamisen aiheuttama sähköisen median kulutuksen nousu näkyy Tilastokeskuksen, (2020) raportissa, jossa kuvattiin vuoden 2019-2020 Covid-19 poikkeusolojen aikana tapahtunutta suomalaisten sähköisen median kulutusta. Tulokset kertovat muun palvelutarjonnan poistumisen jälkeisestä some ja mediapalveluiden räjähtävästä piikistä kaikissa ikäluokissa. Keskimäärin mediaan kului ihmisiltä aikaa 9,5 tuntia, mikä on 1,5 tuntia enemmän kuin edellisvuonna. Trendi on kuitenkin ollut huomattava jo aikaisemminkin erityisesti väestön nuoremmalla osalla. Asiasta mainitsee esimerkiksi Alma Median tuottama nuorten mediankäyttöä tutkinut artikkeli, jossa mainitaan että nimenomaan juuri pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvista 50% hakeutuvat itsenäisesti uutismedian ja 28% sosiaalisen median syötteen perusteella, mikä oli enemmän, kuin pääkaupunkiseudun nuorten keskimääräinen kulutus. Syrjäseuduilla asuvat siis tietoisesti hakeutuvat ajankohtaisen tiedon pariin netin kautta, kuin isoissa kaupungeissa asuvat verrokkinsa (Alma media, Tutkimustoimisto Inspirans ja Norstat., 2019).

Kodin ja yhteiskunnan pitää kasvattajana olla kriittisiä alaikäisen oppilaiden itsenäisestä kulttuurin kulutuksesta (Perkkiö & Tuikkala, 2014, 69-70). Jotkut ideologiat, kulutuskulttuuri ja valta-asetelmat voivat vääristää nuoren kehitystä. Pahimmillaan opittu kulttuuri-identiteetti voi olla vahingollinen nuorelle ja hänen ympäristölleen. Puuttamalla asiaan keskustelemalla oppilaan maailmankuvasta, identiteetistä ja paikasta maailmassa voidaan kuitenkin mahdollisesti avata solmuja. Mahdollisuus keskustelulle ja kehittymiselle avautui tutkimuksen mukaan peruskoulu uudistuksen myötä. Tutkimuksessaan Pekkarinen ja Uusitalo huomasivat muutosjakson jälkeen että yleisesti oppilaan kyky ajatella kriittisesti kehittyi ja nuoret alkoivat pystymään käsitellä monenlaista ulkoa tulevaa tietoa paremmin (Pekkarinen & Uusitalo, 2012, 135-138).

Kotoa tuleva kulttuuriin kannustava, utelias ja avoin ilmapiiri näkyy lapsessa hyvin nopeasti, ja he tuovat sen mukana kouluun. Sama pätee myös toisinpäin. Negatiivinen suhtautuminen kädentaitoihin, kuvataiteeseen ja musiikkiin viestii yleensä suvaitsemattomuudesta ja arjen ankaruudesta. Lasten ja nuorten kohdalla on myös tutkittu yhteyttä perheen varallisuuteen, mikä voi poissulkea monia harrastus tai kulttuurin kokemismahdollisuuksia. Varattomuuteen on monesti yhteydessä työttömyyttä tai ylisukupolvista osattomuutta, mitä nuoret kantavat

mukanaan myös omaan elämäänsä. Tämä voi näkyä kulttuurin kokemisen vähyytenä ja itseilmaisun vaikeutena. Kulttuuri on yleensä identiteetin kasvussa se osa, joka käsittelee esimerkiksi hankalia asioita ja opettaa erilaisuudesta. Jos sellaisen kehityksen kieltää itseltään, voi alkaa voida pahoin (Tilastokeskus, 2005; Virolainen, 2015, 12-18; Pekkarinen & Uusitalo, 2012, 135-138).

Käsityökulttuuri on kaikkein parhaiten säilyvää kulttuurihistoriaa perinteistä tai tavoista, jotka voivat olla jo hävinneet nykypäiväisestä arjesta. Sanaton viestintä, symboliikka ja funktionaalisuus ovat hyvin universaaleja käsitteitä, minkä vuoksi esihistorialliset käyttöesineet, korut ja maalaukset voivat olla ainoita varmoja tiedon lähteitä menneestä maailmasta. Myös nykyään kulttuuri-identiteetti on vahvasti yhteydessä esineisiin, jotka liittyvät kulttuureille ominaisiin tapahtumiin (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura, 2015, 8-12).

Maahanmuutto on lisännyt kulttuurien monimuotoisuutta myös Suomessa. Pysyvää suomalaista kulttuurikäsitettä tuskin koskaan on ollut ja sitä on jouduttu uudistamaan jatkuvasti itsenäisyyden jälkeen. Muuttuva kulttuuri tulee maahan tulevien ihmisten mukana ja tänä päivänä jatkuvasti suurenevin osuuksin median välityksellä (Benjamin, 2014, 56-105; Hakola, 2006, 18-21). Suomi on kulttuuripoliittisesti eurooppalainen maa, miksi on perusteltua, että kulttuuriopetuksessa tulisi aivan vähintään ottaa huomioon ainakin Euroopan vaikutusalueella vallitsevia ilmiöitä opetukseen Museovirasto linjaa (Museovirasto, 2020).

Järvenpää tutki Venäläisen kulttuurin opettajien sopeutumisesta suomalaiseen opetusjärjestelmään ja heidän ammatti-identiteetin muutostarvetta. Toisinaan työympäristön muutos voi vaatia sopeutumista ja muokkautumista identiteetin osalta, jos tahtoo osaksi työryhmää. Tämä pätee niin aikuisten kuin peruskoululaisten maailmassa, missä vallitsee tietyt työskentelynormit, joita on noudatettava. Järvenpää haastattelee tutkimuksessaan venäläisestä opetuskulttuurista tulevia opettajia pyrki selvittämään heidän sopeutumistaan erilaiseen perusopetusympäristöön (Järvenpää, 2008, 35-40).

Saman ilmiön havaitsi Benjamin (2014) tutkimuksissaan maahanmuuttaja lasten sopeutumisessa opetuskulttuuriin. Varsinainen vuorovaikutus opettajan ja oppilaiden välillä vaikutti olevan suurin sopeutumiskysymys heti kurinpitoon liittyvien normien lisäksi (Benjamin, 2014, 56-105). Nimenomaan kommunikaatio ja oppilaan rooli opetusympäristössä

oli usein kynnykskysymys kulttuuriin sopeutumisessa. Oman identiteetin ilmaiseminen on vaikeaa, jos yksilö ei pysty tunnistamaan omaa paikkaansa toimintaympäristössään tai kykene saamaan ääntänsä kuuluviin (Mahlakaarto, 2010, 17-20).

Peruskoulu on paikka kaikille Suomeen syntyneille ja suomeen muuttaneille lapsille ja nuorille. Uskonnonvapauslain tapaan myös kulttuurin vapaus luulisi olevan itsestään selvä osa käsityö ja kuvataideopintoja. Oppilaiden toiveita oppisisällön suhteen on pystytty huomioimaan muokkaamalla tuntiohjelmaa kiinnostavaksi (Benjamin, 2014, 56-105). Yhteinen työympäristön kieli voisi alkaa rakentua jo ennen kun verbaliset kanssakäymisen kyvyt ovat vasta kehitymässä. Oman aseman, taustojen ja mielen ilmaisu onnistuu kulttuuriopetuksessa myös työskentelyn kautta. Reaaliaineissa ja luonnontieteissä ei ole mahdollisuutta ilmaista itseä siinä määrin kun yksilö voi kokea tarpeelliseksi. Kulttuuri-identiteetin rakentamista varten ollaankin startattu monia peruskouluissa toteutettavia projekteja, jotka ovat tähänneet identiteetin rakentamisen kautta edistämään työympäristön yhteenkuuluvuutta (Eilo, 2012, 22-26; Laine, 2013, 42-51).

Internetin aikakaudella myös eurooppalainen yhteisö yhtenäisenä muuttumattomana kulttuurialueena on myös vanhentunut eikä ole enää edustanut monenkaan sukupolven kulttuurikokemusta. Massaturismi on maahanmuuton lisäksi tuonut maailman lähemmäksi myös niin sanottuja alkuperäisasukkaita. Tuliaisina matkoilta ihmiset tuovat mukanaan paikallisia käsitöitä ja muistettavia symboleita kulttuureista, jotka sitten heidän kotonaan ottavat paikan heidän oman identiteettien luonnollisena osana (Perkkiö & Tuikkala, 2014, 12-15).

Kotimainen väitöstutkimus ranskalaisen ja suomalaisen peruskoulukulttuurien perinnekulttuurisista eroista tutki läheisesti samaa tutkittavaa ilmiötä, jota tämä tutkimus käsittelee. Salo-Tammivuori mainitsee tutkimuksen rakennetta käsittelevässä luvussaan, että kulttuurien välisessä keskustelussa on nykyaikana noussut hyvin merkittävään rooliin vuorovaikutuksen tärkeys ja yksilön tausta sekä kulttuuri-identiteetti. Kulttuuri-identiteetin käsitteen hän määrittää jatkuvasti muuttuvaksi. Tutkimuksen asetelma ja tutkittava kohde olivat omiaan tutkimaan valtioiden instituutioiden perinnekulttuureja ja niiden luonnetta (Salon-Tammivuori, 2021, 18). Kohteena oli Suomeen Raumalle Ranskasta muuttaneiden perheiden mukana saapunut ranskalainen peruskoulu joka toimi suomalaisen yhteiskunnan sisällä perinteisen ranskalaisen opetus-kulttuurin ohjelman mukaisesti. Koulu aloitti

toimintansa 2006 ja tutkija oli seuraamassa ja työskentelemässä koulussa alusta asti. Salo-Tammivuoren mukaan ranskalainen peruskoulu on hyvin perinteinen, vaativa ja ankara oppilaita kohtaan. Oppilailta vaaditaan esimerkiksi hyviä käytöstapoja, valtavasti ranskalaisen kulttuurihistorian ulkoaopeteltua tietoa ja siistiä käsialaa. Epäonnistumisista ja koulutöiden laiminlyönneistä annetaan välitöntä palautetta ja toisinaan julkinöyryytys on edelleen käytössä kurinpitomenetelmänä. Ranskalaisilta kysyttäessä Salo-Tammivuori oli kirjannut ylös, että koulu mielletään yhteiskunnassa työksi jonne tulee mennä. Koulu ei ole ranskalaisille leikkipaikka jossa on hauskaa. Suomessa toimineen ranskalaisen koulun oppilaiden vanhemmat alkoivat kuitenkin oman maansa ulkopuolella kasvaa kriittiseksi omalle systeemilleen ja useat siirsivät lapsensa Raumalla toimineesta ranskalaisesta koulusta suomalaiseen kouluun ollen varsinkin aluksi hyvin tyytyväisiä valintaan. Salo-Tammivuori viittaa ilmiön taustalla toista tutkimusta, jossa Saija Benjamin tutki maahanmuuttaja nuorten kotoutumista suomeen. Benjamin selittää tutkimuksessaan, että ei ole itsestään selvää yksilön kohdalla nykyaikana, että identiteetti ei muuttuisi sukupolvelta toiselle osin perityessään. Kulttuuri-identiteetti on myös hänen mielestään muuttuva ja muuntaantuva käsite (Benjamin 2014, 58, 64–66).

Tammivuori-Salon tutkimusryhmässä osa oppilaista ja vanhemmista ylisti kyselytutkimuksessa suomalaista peruskoulujärjestelmää, mutta ajan saatossa myös kritiikkiä alkoi kerääntyä suomalaisesta vapaasta opetuskulttuurista. Tammivuori-Salo viittaa tätä ilmiötä akkulturaatio ilmiöön, johon hän viittasi tutkimusta, joka tehtiin vuonna 1989. Tutkimus käsitteli ulkosuomalaisten kotoutumista Saksaan. Tutkija Outi Tuomi-Nikula mainitsi akkulturaatio ilmiöön liittyvän neljä yleistettävää kotiutumisen vaiheita. Alkuvaiheessa on kritiikitön ihastelun vaihe, jota seuraa aktiivisen sopeutumisen vaihe. Kolmantena tulee konflikti ja identiteetikriisi. Eli uusi kulttuuri ja sen epäkohdat tai eroavaisuudet alkavat selvitä. Ne, jotka selviävät kriisin tilasta siirtyvät objektiivisen sopeutumisen kaudelle (Tuomi-Nikula 1989, 155–174; 2008, 298–304). Salo-Tammivuori olettaa suomalaisiin kouluihin siirtyneiden perheiden käyneen läpi vastaavan prosessin oman kulttuurinsa epäkohdat kohdattuaan. Ne kun saattaa nähdä vasta, kun on käynyt ulkona omasta kulttuurikuplastaan.

2.3 Kaupalliset vaikuttimet

Rosenberg (2012) tutki postmodernia kuluttajuutta, jossa tutkittiin ihmisyyttä kaupallisten arvojen määrittelemänä. Tutkimukset osoittivat rahan olevan ihmiselle itseisarvo ja kuluttaja narratiivin olevan nykyisin hyvin vahva identiteettiä määrittelevä tekijä. Kuluttajuuden identiteettiin vaikuttamisen vahvuus perustuu siihen, että kuluttaja kokee olevansa aktiivinen osapuoli ja vaikuttavansa valintojensa kautta siihen mitä kuluttaa yksilönä. Tutkimus kuitenkin väittää valinnan tapahtuvan vallitsevassa järjestelmässä selviämisen ehdoilla eikä sitä muuttamalla. Nykyaikaisesta yhteiskunnasta syrjäytynyt asetetaan sosiaalisessa ympäristössä epäonnistuneeksi, kun ei ole pystynyt hankkimaan itselle työn kautta taattua ostovoimaa kuluttamiseen (Rosenberg, 2012, 1, 56-63). Kouluyhteisöiden eriarvoistuminen tämän ilmiön seurauksena on kasvava ilmiö myös Suomessa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, missä on raportoitu tulotason segregaatioon, joka monesti on myös yhteydessä eri etnisyyksiin. Tämä taas on kansainvälisesti todettu olevan itseään toteuttava kehä, mikäli kaupunkikehitykselle ei ole vastavoimia (Helsingin kaupunginkanslia, 2019).

Yhdysvalloissa teetetyssä laajassa 300 lasta käsittävässä tutkimuksessa selvitettiin kulutuskulttuurin vaikutusta nuorten kasvulle ja kehitykselle. Tutkimus paljasti amerikkalaisten lasten kokevan huonoa fyysistä ja henkistä oloa, jos he eivät pääse osaksi materiaalista kulutuskulttuuria. Päihderiippuvuutta ja vieroitusoireita muistuttaneet oireet johtivat osalla hallitsemattomaan kututuskäyttäytymiseen. Tutkimus väittää kehityskululle syylliseksi lapsille tarkoituksella kohdennettuja mainoksia useissa eri medioissa. Tutkimuksen toisessa luvussa Schor ehdottaa mainosvapaan lapsuuden mahdollistamista ja opettaa tiedostamaan mainoksien vaarat (Schor, 2005, 157, 173).

”Ehkä kaikista vaarallisinta yhteisöllisten juhlien kaupallistumisessa on se, että näin tylsistetään uskonnollisten traditioiden sosiaalieettinen kärki. Useimpien juhlien perussanomana on omastaan jakaminen ja kiitollisuus sekä kohtuullisuus. Markkinoiden logiikka rakentuu sen sijaan halulle saada lisää ja kuluttaa yhä enemmän. Pääsevätkö uskontojen kohtuullista ja tasa-arvoista elämän tapaa edistävät näkökulmat näkyviin, jos uskontojen aidoin ääni vaimennetaan ja tilalle tulee kuluttaminen?” (Komulainen, 2013, 164-166).

Nyky maailman median vaikutus ollaan jo osin tiedostettu myös Suomen koulumaailmassa. Opetushallitus korostaa peruskoulussa opetettavan median monilukutaidon ja lähdekritiikin merkitystä, ja tarjoaa opettajille ilmiön opettamista tukevaa materiaalia verkkosivuillaan. Niin sanotuilla Mediataitoviikoilla, joita opetushallitus järjestää, voi osallistua varhaiskasvatukseen ja peruskouluun suunnatuille kurseille ja pajoille, joita järjestetään viikon mittaisissa jaksoissa. Materiaali edistää erityisesti oppilaan ja vanhempien välistä viestintää koulun kanssa (Opetushallitus, 2021; Chang & Arkin, 2002).

Chang ja Arkinin (2002) julkaisivat tutkimusartikkelin, jossa tutkittiin Materialismia pyrkimyksenä selviytyä epävarmuudesta koottiin kolmen tutkimuksen tuloksia, missä materialismiin taipuvaiset ihmiset olivat todennäköisemmin alttiimpia omakuvan epävarmuuteen ja itsetuntoon liittyvissä ongelmissa. Ongelma materialismissa on sen kuvaama tarve onnellisuuden etsimiseen. Epävarmuuden tuntemukset eivät tutkimuksen mukaan kohdistuneet pelkästään itseensä vaan materialistiseen käytökseen taipuvaiset ihmiset kokivat yhteiskunnan painostavan heitä käyttäytymään niin. Oikein kuluttaminen koettiin elämän saavutusten keräämiseksi, mikä taas aiheutti ihmisissä ahdistuneisuutta, kun eivät kokeneet olevansa onnistuneita yksilöitä. Chang ja Arkin pohtivat neuroottisen kuluttamisen syiksi yhteiskunnan rakenteellisuuden ja normien selkeyden puuttumisen nykyaikana. Ulkoa ei enää nykyään anneta selkeitä elämän ohjeita saati kerrota tietä menestykseen. Selkeitä hyveitä tai hyvän elämän ohjenuoria ei enää kirkon johtaman maailman jälkeen ole. Tutkimus osoitti myös että ihmiset ohjaavat kulutustaan kohteisiin, joiden suhteen he kokevat olevansa riittämättömiä, kuten esimerkiksi harrastusväline kuluttamiseen (Chang & Arkin, 2002, 399-404).

Sosiaalinen identiteetti on se osa meistä, jonka annamme näkyä kohdatessamme ihmisiä. Sosiaalisia identiteettejä voi olla useita erilaisia erilaisia toimintaympäristöjä kohden. Klassinen esimerkki erilaisista sosiaalisista identiteeteistä on kodin ja työn omat sosiaaliset identiteetit, jotka voivat erota paljonkin toisistaan. Moderni sosiaalinen media nivoutuu näiden kaikkien sosiaalisten identiteettien sekaan ja yhdistää niitä. Course (2017) kirjoittaa konferenssiraportissaan, että nykyaikana oman identiteetin uudelleenjärjestäminen ja itsensä jatkuva etsiskely on ilmeisesti vakiintunut käytäntö (Course, 2017, 1-12).

2.4 Subjektiksi oman identiteetin rakentamisessa

Vuonna 2010 Jyväskylässä tehdyssä väitöskirjatutkimuksessaan Salme Mahlakaarto (2010) kehitti työkalua stressaavan työelämän negatiivisia vaikutuksia vastaan. Hän puhuu tutkimuksessaan oman identiteetin subjektiivisuudesta, mitä myös korostetaan kulttuuri-identiteetin terveen muodostumisen peruspilareina peruskoulun opetuksessaan (Eilo, 2012, 11-13; (Pajarinen & Virtanen, 2018; Pekkarinen & Uusitalo, 2012, 135-139). Työkaluksi Mahlakaarto kuvaa henkisen voimaantumisen opettelemista. Tuloksissa hän huomaa kehittävänsä ohjelman esimerkiksi kehittäneen yksilön kykyjä ilmaista itseään silloin kun tilanne on mahdollisesti työtilanne stressaava tai on tarve puolustautua. Oman identiteetin ymmärrys ja omien kykyjen hahmotus antaa paremmat edellytykset yksilön subjektiiviseen osallistumiseen työympäristössä, minkä Mahlakaarto listaa tärkeäksi osaksi työyhteisön hyvinvointia (Mahlakaarto, 2010).

Taulukko: 1. Työelämä ja identiteetti. Uuden työn piirteitä, vaatimuksia, haasteita ja identiteettityön välineitä (soveltaen Julkunen 2007)

Uusi työ: yksilöllistyminen	Uuden työelämän vaatimukset Yksilölle	Yksilön identiteettiä uhkaavia reaktioita muutokseen	Identiteettityön välineitä uudessa työssä
<ul style="list-style-type: none"> -työn monipuolistuminen -yksilölliset kehittämis- ja vaikutusmahdollisuudet -vastuu yhteisöstä ja sen tuloksista -tulospaineet -menestyminen -kiire -kilpailu -osaamisvaatimusten kasvu -autonomisuus -joustavuus -liikkuvuus -innovatiivisuus -säätlemättömyys -jatkuva muutos 	<ul style="list-style-type: none"> -aktiivinen omien mahdollisuuksien etsiminen -ammattitaidon jatkuva kehittäminen -yrittäjämäinen toiminta -sosiaalisten taitojen kehittäminen -omasta kilpailukyvyistä huolehtiminen: itsen investointi, markkinakelpoisuus -itsensä markkinointitaidot ja jatkuva neuvottelu -vastuullinen sitoutuminen organisaatioon -itsensä arvostaminen -joustavuus -dynaamisuus -jatkuva itsensä muokkaaminen -itsearviointi -jatkuva neuvottelu 	<ul style="list-style-type: none"> -riittämättömyyden tunne -turhautuminen -työyhteisöjen ristiriidat -ulkopuolisuuden tunne -mielekkyuden katoaminen -heikko sitoutuminen työhön -stressi -työpahoinvointi -uupuminen -masennus -työkyvyttömyyseläke 	<ul style="list-style-type: none"> -itsereflektio -oman paikan määrittäminen -vanhasta luopuminen -neuvottelupositioiden kehittäminen -uudet subjektiiviset tilat -oma rajatyöskentely

Yllä kuvattu (taulukko 1), jonka Mahlakaarto liitti tutkimuksensa havainnoimaan työelämän muutoksia ja ihmisten oireilua (Mahlakaarto, 2010, 20). Identiteettityön välineiksi hän listaa henkisiä harjoitteita, kuten itsereflektiota ja oman paikan päärittämistä. Lisäksi työelämässä peruskoulumaailmasta poiketen mainitaan vanhasta luopuminen ja uudet subjektiiviset tilat, jotka eivät sovellu juuri identiteettiään ensikertaa rakentavan nuoren ihmisen kohdalle, mutta tässä kohtaa huomioni omassa tutkimuksessa siirtyy opetushenkilökuntaan ja kotiin. Perheen ja kodin välistä vuorovaikutusta ylläpitämällä uusimmat muutokset käytännössä ja opetuskulttuurissa vähentävät ulkopuolelle tulemisen kokemusta, joka heijastuu lapsiin (OAJ, 2021). Opetusalan ammattijärjestö linjaa peruskoulun kodin ja koulun välisiksi yhteistyökeinoiksi, oppilashuoltoa, aktiivista yhteydenpitoa kanavasta riippumatta, yksilöllistä huomiointia, virkistystapahtumia ja vanhempaintapaamisia. Oppilas on velvoitettu lain nojalla osallistumaan perusopetukseen ja turvalliseen työskentelyyn samalla kun koti on velvoitettu varmistamaan, että oppilas osallistuu opetukseen (OAJ, 2021).

Tutkimuksessa, Identiteetin rakentaminen aikuisiällä, Fadjukoff (2007) tutki laajemassa pitkäaikaistutkimuksessaan 1959 syntyneitä 100 naista ja 97 miestä. Identiteetin rakentamista tutkittiin viidellä eri osa-alueella: uskonnot, poliittiset vakaamukset, ammatti, henkilökohtaiset ihmissuhteet ja elämäntyyli. Suomen väestöskaalalla laajassa ja tarkasti iän mukaan rajatussa on saatu varsin luotettavia tuloksia, sillä otanta ylittää selvästi laadullisen tutkimuksen otannan raja-arvot. Tutkimus seurasi ikäluokkaa usean vuoden ajan ja keräsi tietoja osallistujilta ikävuosien 27, 36 ja 42 välillä.

Isona yhteisenä linjana Fadjukoff löysi tutkimuksessaan henkilökohtaisten saavutusten määrittelevän yksilön identiteettiä. Miesten ja naisten välillä huomattiin erona naisten olevan miehiä nopeampia oppimaan prosessin kautta identiteetin muuttumisesta. Identiteettiin positiiviseen kehittymiseen vaikutti erityisesti koulutustaso, koulumenestys ja oman perhetaustan kouluttuneisuus. Selkein henkilökuva ja identiteetti itsestä muodostui ihmisille, jotka saivat yhteisöltä ja koulutuslaitokselta vahvistusta omasta osaamisesta ja vaikuttamisesta. Vahvan identiteetin omaavat ihmiset olivat tutkimuksen mukaan vähemmän taipuvaisia neuroottiselle käyttäytymiselle ja omasivat älyllisiä intressejä. Oman identiteetin kanssa kamppailevat taas kokivat usein epäonnistuneensa aikuisiän ihmissuhteissa ja olivat vetäytyviä sosiaalisissa tilanteissa. Yleisesti päävaikuttajat identiteetin kehittymiseen olivat nimenomaan koulutus ja sosiaalisten tilanteiden taidot ja strategiat. Paremmalla identiteetillä omaavan ihmisen odotetaan tutkimustulosten mukaan pystyvän paremmin hallitsemaan omaa

henkilökohtaista kehitystä ja hallitsemaan sosiaalispsykologista terveyttään myös nuoruuden jälkeen myös keski-iässä (Fadjukoff, 2007).

Kulttuuri-identiteetti on ja on ollut tärkeä ja ajankohtainen kysymys kaikkina maailman aikoina. Mistä tulemme, mihin olemme menossa ja mikä on oma roolimme yhteiskunnassa ovat klassisia tutkimusaiheita. Kyse ei ole elämän tarkoituksen kaltaisesta mahdollisesti mahdottoman abstraktin käsitteen hahmottamisesta vaan konkreettisesti esimerkiksi ihmisoikeuksien toteutumisen ja yksilön vapauksiin liittyvässä keskustelussa. Yksilön kokemus siitä, että hän on merkityksellinen ja hänet huomioidaan, liittyy läheisesti kansalaisaktiivisuuteen ja monesti sitä kautta hyvinvoinnin kokemukseen. Venäjän Pohjois-Siperiassa tehty tutkimus Novobriskin yliopistossa kertoo monien heimokulttuurien kokevan, että heidän perinteitään, kulttuuria ja henkilökohtaisia arvoja ei riittävässä määrin noteerata yhteiskunnan keskustelussa, mistä oireena huomattiin esimerkiksi vastaanhangoittelua infrastruktuurin, yhteiskunnan palveluiden ja teollisuuden leviämisen suhteen (Byrdina;Dolzhenko;& Yurina, 2018). Tutkijan oma pohdintakysymys ilmiöstä on, että onko yhteiskunnalla todella varaa ohittaa ja olla välittämättä kansalaistensa kokemuksesta. Kansannousu ja kapinointi on jo ison skaalan ongelma, jota peruskoulutus ei yksin pysty korjaamaan. Yhteisön kokemus on yhteydessä myös yksilöiden identiteetti-ongelmiin, josta ne ovat alun perin lähtöisin.

Jokaisessa kulttuurissa on aina kaikkina aikoina kriisi, joka vaikuttaa negatiivisesti yksilöiden kokemukseen toimijana yhteisössä. Suomen kaltaisessa maassa viimeaikainen keskustelu on kääntynyt työelämän validoimaan kulttuuri-identiteettiin, jonka negatiivisia vaikutuksia vauhdittaa osaltaan sähköinen media. Tänä päivänä se on suuremman yleisön nähtävissä kuin koskaan. Ilmiötä avaa työelämää tutkinut Salme Mahlakaarto (2010), joka nostaa esille nykyajan työelämän identiteettikriisin ja yksilön subjektiivisen työotteen sekä jatkuvan uudistumisen vaatimuksen. Työyhteisön kollektiivisen identiteetin on koettu väistyvän nykyaikaisessa työmaailmassa. Nyt kun työpaikalla kaikki eivät enää ajattele ja toimi saman ammattiidentiteetin ja arvojen pohjalla, siirtyy raskas vastuu uudistumisesta ja oikeista valinnoista yksilölle isoissakin organisaatioissa (Mahlakaarto, 2010, 14). Työidentiteetti on aikuisilla ihmisillä niin vahva, että työelämän väistämättömät ja kiihtyvässä tahdissa tapahtuvat muutokset purkautuvat osalla stressinä, työuupumuksena ja haluna poistua aktiivisen toimijan roolista. Vaarana on myös syrjäytyminen (Mahlakaarto, 2010, 16). Peruskoulu ei ensisijaisesti opeta lapsille, kuinka valmistautua työelämään, sen sijaan

opetetaan peruselämän taitoja. Toimia perustellaan työelämän kuormittavuutta vastapainottamisella. Toisaalta opittujen taitojen tavoitteena on antaa työkaluja kehittymiseen yksilönä.

Lähikulttuurin osuutta peruskoulu opetuksessa on tutkittu ja siitä on käytössä toteutettavia ohjelmia ja opetuskokonaisuuksia (Eilo, 2012, 48-68; Hakola, 2006, 26-33; Puolamäki, 2020, 215-232). Suomen ulkopuolelta tulevat kulttuurivaikuttimet eivät sen sijaan ole olleet niin tarkan arvioinnin alla, vaikka nekin ovat jo löytäneet tiensä peruskoulun opetussisältöön. On selvää, että helpottunut globaali tiedonvälitys tuo oppilaiden mukana uusia kulttuuri-ilmiöitä. (Opetushallitus, 2021; Tilastokeskus, 2020; Alma Media, Tutkimustoimisto Inspirans ja Norstat., 2019, 7-10). Oppilaat ovat päässeet viime aikoina enemmän vaikuttamaan, mistä aiheista he tekevät omia koulutöitä (Opetushallitus, 2021). Kun lähteitä on niin monia, nousee kysymys, missä vaiheessa ja kuka on vastuussa oppilaiden kulttuurin kulutuksen turvallisuudesta.

Mielipide vaikuttaminen esimerkiksi oppilaiden fanittamien sosiaalisen median vaikuttajien kautta voi olla hyvinkin vaikuttavaa. Tulisiko koululla siis olla opetussisältö strategia, sille varalle, ettei osan oppilaiden seuraavat tahot esimerkiksi vaikuta negatiivisesti tasa-arvoisen perusopetuksen toteutumiseen. Oulun Yliopistossa vuonna 2017 tehty mielenkiintoinen esikouluikäisen lapsen ostoskäyttäytymistä seuraava tutkimus, jossa huomattiin jo 6- vuotiaan olevan sisällä kuluttajarutiineissa ja osoittautuivat merkkiuskollisiksi. Jo useampi sukupolvi on kasvanut kulutuskulttuurin vallitessa, minkä vuoksi yhä nuoremmat omaksuvat ensin vanhemmiltaan ja sitten itsenäisesti median kautta kuluttajaidentiteetin (Raitio, 2017, 30-35).

Voiko vaarana olla eriarvoisuuden lisääntyminen, jos median hallitsematonta vaikutusta ei kontrolloida ja vaikuttavtko tietyt kriittisesti arvioimattomat tietolähteet esimerkiksi altistaa myös vastakkainasettelulle ja perättömiä huhuille? Aikuisten maailmassa vaihtoehdotet lähdekriittisesti epäilyttävät uutiskanavat ovat olleet otsikoissa vastaavista syistä. On aiheellista olla huolissaan myös alaikäisien mielen vaikuttamisesta. Varsinkin kun vaihtoehtomedioiden olemassaolo näyttää vaikuttavan myös yleisesti tunnustettujen faktalähteiden hyväksyntään. Tästä Yle uutisoi ensikerran MV-lehden vaikutuksia käsittelevässä artikkelissaan (Yle, 2015).

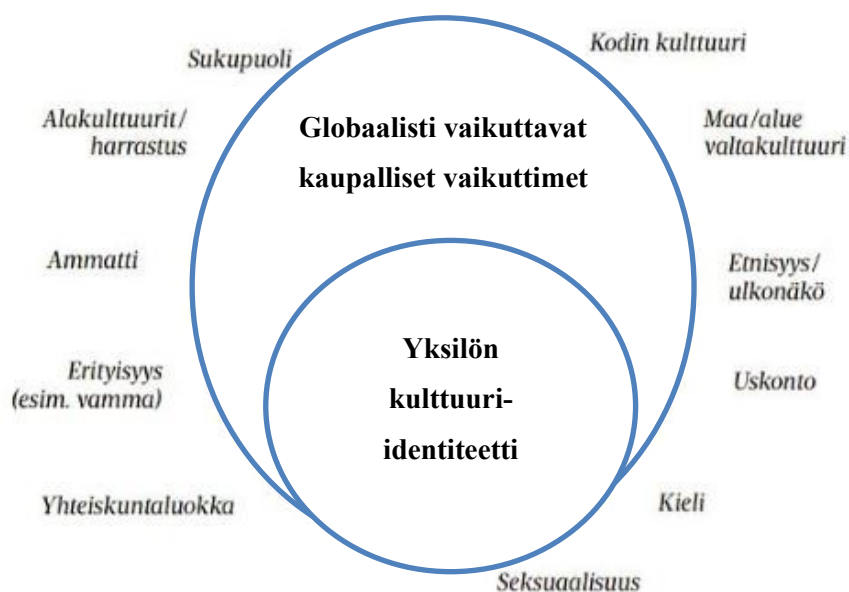

kuvio 1, Yksilön kulttuuri-identiteetti (Benjamin, 2014).

Kuviossa (kuvio 1) yllä ja varsinaisessa tutkimuksessaan Saija Benjaminin käsittelee kulttuuri-identiteettiä, maahanmuuttoa ja kasvatusta käsittelevässä tutkimuksessa niin, että alakulttuurit ja harrastus asettuu samaan tasoon yhteiskuntaluokan, kodin kulttuurin ja maa/alue valtakulttuurin kanssa (Benjamin, 2014, 56-58).

2.5 Tutkimuksen ennako-oletus

Tämä tutkielma kyseenalaistaa Benjaminin (2014) tekemän tutkimuksen näkökulmaa, jota kuvattiin kuviossa 1. Tämän tutkielman ennakoivana oletuksena on lisätä ulkoiset globaalit kaupallisvaikuttimet ylempään vaikutuskehään. Oletuksena siis, että globaalit ulkoiset kulttuurivaikuttimet olisivat aina välillisesti vaikutuksessa kaikkiin yksilön identiteetin rakentumiseen nykypäivänä. Yhä useammassa yhteyksissä yksilö nimittäin ilmaisee identiteettiään kuluttamalla, mistä on tullut varsinkin urbaanilla alueella asuville yksi tärkeimmistä identiteettiin vaikuttavista asioista. Kuvaus tutkielman ennako-oletuksesta alla.

Kuvio 2, Globaalisti vaikuttavat kaupalliset vaikuttimet (Vanne)

Ennakoasetelma tutkimukselle on siis seuraava. Nyky-yhteiskunta ja tutkimuksen kohteena oleva peruskoulumaailma on jatkuvassa muutoksessa ja 2020-luvulle tultaessa hyvin yksilökeskeinen. Sana yksilökeskeinen on hyvin arvolutautunut, mutta tämän tutkimuksen kontekstissa se on neutraali ilmaisu siitä, missä asemassa yksilö on nykyisin yhteiskunnassa. Yksilöllä on oikeus vaatia räätälöityä lääkärihoitoa, erityisopetusta ja nuoria kannustetaan yrittämään. Yksilölle annetaan ja yksilöltä vaaditaan paljon. Nykyään tulee osata itse etsiä töitä, opiskella itseohjautuvasti, viestiä monipuolisesti, etsiä tietoa sekä löytää oma sosiaalinen paikka yhteisöstä. Yhteiskunta yhä vähemmässä määrin asettaa ketään valmiiseen

yhteiseen muottiin tai vaatii yksilöltä sopeutumista ennalta määrättyihin lokeroihin. Suomalainen yhteiskunta ja sen kulttuuri-identiteetti ei enää olekaan niin selkeästi selitettävissä.

Harva taho enää nykypäivänä vastaa selkeäsanaisesti itseään etsivälle ihmiselle, kuka hän on ja mihin hän kuuluu. Juurettomuuden tunteesta voimaa omaan toimintaansa sähköisen viestinnän turvin on viime aikoina saaneet kaupalliset mediat. Yllä näkyvä kuvio 2 esittää tutkijan ennakkoväittämän, että kaiken identiteetin muodostumisen taustalla nykyään vaikuttaa kaikkien muuttujien kautta sähköinen media ja sen kaupalliset kansainväliset vaikuttimet. Tutkijan tekemä ennakko-oletus, jota alettiin tutkia väitteen kaatamiseksi tai sen tukemiseksi laadullisen kirjallisen dokumenttitutkimuksen keinoin pyrkii valottamaan kulttuuri-identiteetin kehittymisen ja sitä tukevien rakenteiden toimintaa.

Ihmismaailmaa tutkiessa tutkija ei pysty erottumaan objektiiviseksi tarkkailijaksi, sillä tutkielma ei perinteisen luonnontieteellisen kvantitatiivisen ja empiirisen tutkimuksen tapaan observei tapahtumaa sen ulkopuolelta objektiivisesti. Vastapainona tutkimuksen tuloksia tukemaan on valittu useita tutkimusartikkeleita useista eri lähteistä ja eri toimintaympäristöistä. Moniäänisempi useammasta tulokulmasta samaa aihetta käsittelevä lähdeaineisto on mahdollistaa toimivan kvalitatiivisen datankeruun, joiden yhdensuuntaisuutta vertaisarvioidaan rakennetun lähdesuodattimen avulla (Varto, 2005, 27-55).

3 Käsitteet

3.1 Perusopetus

Tutkimuksessa sanalla perusopetus viitataan Opetushallituksen linjaamaan perusopetuksen määritelmään Suomessa. Linjaus on seuraava, perusopetus on yleissivistävää opetusta ja se sisältää niin kasvatuksellisia, kuin myös opetuksellisia tehtäviä. Perusopetuksen tavoitteisiin lukeutuu ihmisenä kasvamisen taidot, antaa välineet toimia yhteiskunnan jäsenenä ja opettaa tarpeellista tietotaitoa (Opetushallitus, Koulutus ja tutkimus, 2020). Perusopetuksella tässä tutkielmassa tarkoitetaan siis peruskoulun 1–9 vuosiluokkien opetukseen.

3.2 Peruskoulun kulttuurikasvatus

Peruskoulun kulttuurikasvatus kuuluu opintosisältönä useamman oppiaineen alle. Tässä pro gradu tutkielmassa käsitellään kulttuurikasvatusta oman koulutukseni vuoksi rajatusti vain käsityön ja kuvataideopetuksen näkökulmasta. Työkaluja kuitenkin haetaan ja etsitään näkökulmia peruskouluympäristöön myös muilta toimialoilta, kuten työelämä valmennuksesta, kansalaisopistoista, kulttuurintutkimuskeskuksista sekä kulttuuriperinnön tutkimuksesta. Saatua dataa sovelletaan pohdinnassa siis peruskoulun kuvataiteen ja käsityökasvatuksen virallisten opetussuunnitelmien tavoitteet ja toimintaympäristö huomioden (Opetushallitus, Kuvataideopetuksen lähtökohtia, 2021; Opetushallitus, Artikkelit: Ilmaisuu käsityön taiteen perusopetuksessa, 2021; Opetushallitus, 2014).

3.3 Kulttuuri-identiteetti

Kulttuuri-identiteetti on yksilön ja osin ulkoisten tekijöiden määrittelemä kuvaus siitä mihin ryhmään kukin kuuluu. Kulttuuri-identiteetin vaikuttimet vaikuttavat siihen, miten yksilö kokee asemansa yhteiskunnassa (Laine, 2013, 8-58). Kulttuuri-identiteetti voi siis olla yksilön kokemus, jolla hän määrittelee itseään ihmisenä tai kuinka vaikkapa valtio näkee yksilön.

Kulttuuri-identiteetti voi siis koskea yksilöä tai persoonatonta instituutiota. Tässä tutkimuksessa Kulttuuri-identiteetillä tarkoitetaan mainittaessa nimenomaan yksilön kulttuuri-identiteettiä.

3.4 Kulttuuriympäristö

Tässä tutkimuksessa tarkoitan kulttuuriympäristöllä yhteiskunnallista laajasti yksilöihin vaikuttavaa toimijuutta. Tämä toimijuus on esimerkiksi, tietoon perustuvaa, tapoihin perustuvaa, viihteeseen ja markkinointiin perustuvaa tai koulutukseen perustuvaa vaikutusta. Nämä vaikuttimet voivat tutkimuksessa olla myös aineettomia. Suomen museoliitto määrittelee kulttuuriympäristön fyysiseen maailmaan käytetyn, hoidetun ja rakentaman tai muuten ympäristöä muuttavan ihmisen vaikutuksen (museoliitto, 2021).

3.5 Lähiympäristö

Tässä tutkimuksessa tarkoitan lähiympäristöä yksilön kokeman fyysisen vaikutusmaailman tilana. Määritelmän raja-arvo on arkisten elämän päivittäiset kulkureitit, jotka asettavat tietyntasoisia ja vaikutukseltaan toisistaan poikkeavia tiloja. Yksilön sisin vaikutusympäristö on ydinperhe ja tiiviisti yhteydessä olevat sukulaiset. Seuraavalla tasolla ovat kotipaikkakunta ja ystävät. Kolmannella vaikutuksen tasolla ovat abstraktimmat käsitteet kuten maakunta ja valtion kansalaisuus (Puolamäki, 2020, 15-20). Internet ja muun median vaikuttimet eivät kuulu tässä tutkimuksessa lähiympäristöön, vaan ne ovat oma katekorianansa.

3.6 Sähköinen media

Tutkimuksen sisällä tarkoitan sähköisellä medially ei fyysistä sähköistä tiedonhankintaan painottuvaa sisältöä. Tutkimus tutkii erityisesti peruskouluikäisen oppimista käsityön ja kuvataiteen oppisisällöissä, joten tietolähteitä arvioin sähköistä mediaa mainitessani aina siinä kontekstissa.

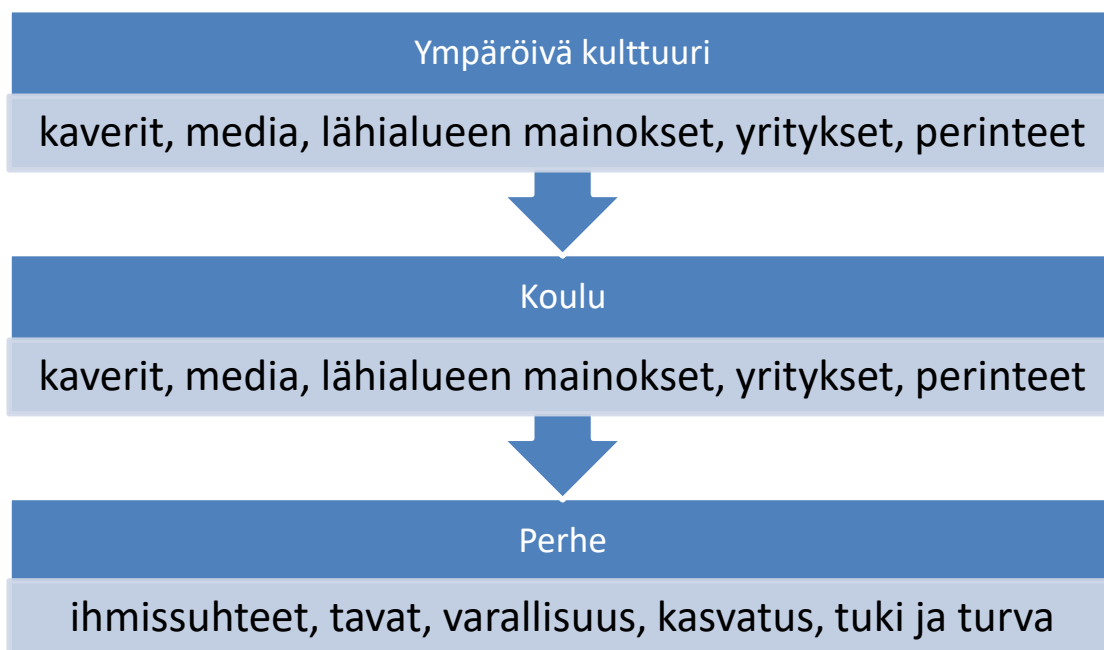
3.7 Lähdekritiikki

Yleinen lähdekritiikki käsittää yleensä journalismia ja sen informaation vertaistulkintaa. Tämän tutkimuksen kontekstissa mainitsen lähdekritiikin aina sähköiseen viestintään kytkeytyneenä. Lisäksi tässä tutkimuksessa lähdekritiikki terminä ei rajoitu pelkkään aktiiviseen tiedonhankintaan vaan myös alitajuiseen viestintään ja sen reaktioiden tulkintaan.

4 Teoriatausta

4.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimusta lähdettiin kokoamaan tutkimusaihetta selkeyttävän tutkijan havaitseman teoreettisen taustan kuvion 3 avulla. Taulukko tässä tapauksessa valaisee tutkijan subjektiivista katselukulmaa havaittavaan ilmiöön ja näin tutkimuksen vuoksi tekee läpinäkyväksi tuloksiin johtaneet syyt. Lisäksi kuvio 3 jaottelee tutkimuksessa käytävät käsitteet temaattisesti omiksi lokeroikseen, minkä vuoksi kulttuuri-identiteettiä käsitellään luvuissa taulukon mukaisesti ylhäältä alaspäin. Käsitteilyn taustalla on oletus vaikutusympäristön vaikutusvoimasta ja läheisyydestä yksilöön. Lähimpänä yksilöä ovat perhe ja kauimpana ympäröivä kulttuuri.

Kuvio 3, peruskoululaisen kulttuurivaikutuksen tasoja ylhäältä alaspäin (Vanne)

Yllä kuviossa 3 viitattiin kulttuurivaikuttimien vaikuttavan eri vaikutustasoilla. Tässä luvussa selvitetään teoriaa kulttuurivaikutusten tasoista kerroksittain. Tutkielma aloittaa esittelyn uloimmista yleensä välillisen vaikutuksen kehistä kohti sisempiä suoraan vaikuttavia kehiä. Lukijalle huomioitavaa on, että tutkimus kohdentaa teoria osion rakennetta nimenomaan peruskouluikäisen kokemusmaailmaan.

4.2 Kansainvälisiä vaikuttimia

Kansainvälisiä yksittäisiä ihmisiä koskevia vaikuttimia on paljon. Niitä ovat esimerkiksi elokuvat, musiikki, kirjat, pelit, teatteri ja kulutustuotteet. Viime vuodet kulttuuritarjonnasta suurin osa on tullut suomeen ja muuhun Eurooppaan Pohjois-Amerikasta, erityisesti Yhdysvalloista (Pew Research Centre, 2012). Enenevässä määrin Kiina on nousemassa kulttuurivaikuttamisessa Yhdysvaltojen rinnalle talouskasvun myötä (Geo News, 2021). Valtioiden talouden vahvuudella vaikuttaa olevan korrelaatio kulttuurivaikutuksen voimaan. Euroopan Unionin läheisyys vaikuttaa suomen kulttuurivaihtoon myös merkittävästi, vaikka talousalueena EU ei ole niin voimakas. Yhteinen kulttuurihistoria, arvot ja samankaltainen lainsäädäntö tekevät kulttuurisesti hyvin värikkästä Euroopasta henkisesti yhtenäisen kulttuurikeskuksen ja sillä on paljonkin merkitystä myös Suomen valtiolliseen minäkuvaan (Euroopan komissio, 2021).

Kulttuurikasvatus kaikenikäisille on ollut merkittävässä osassa Euroopan Unionin toimintaa koko sen olemassaolon ajan. Hankkeiden tarkoituksina on poliittisen ja kulttuurillisen yhteenkuuluvuuden esittäminen ja sivistäminen. Eurooppalaista kulttuuriperinnön säilytystä edistävät museot, arkeologiset kohteet, monumentit, taideteokset, kirjallisuus, musiikki, historialliset kaupungit ja yhteinen tallennettu tietomme. Euroopan komissio kertoo lisäksi, että EU:n rooli kulttuuritoimen edistämässä tapahtuu nykyisellään lähinnä taustatukena pyrkimyksenä säilyttämään arvokkaat kulttuurikohteet. Varsinainen paikallinen valtionhallinto toimii muuten varsin autonomisesti kulttuurin tuottamisen ja resurssien ohjauksen suhteen (Euroopan komissio, 2021).

Euroopan komissio selittää kulttuuriperintöä käsittelevällä infosivustollaan unionin toimivan lähinnä kansainvälisesti noteeratuissa suuremmissa suojeluhankkeissa. Tällaisia olisivat esimerkiksi kulttuuriperintöalueeksi luokitellut kohteet, joiden säilytys, kehitys ja kulttuurin edistämishankkeita rahoitetaan EU kulttuurirahastojen kautta (Euroopan komissio, 2021). Hakemuksia kulttuuriapurahan saamiseksi tekevät valtiolliset ja yleisesti vielä alemmat kunnallispoliittiset elimet.

Unesco toimii kulttuurinsäilytyselimenä vielä EU:n yläpuolella. Yhdistyneiden kansakuntien alulle panema Yhdistyneiden kansakuntien kasvatusta-, tiede- ja kulttuurijärjestö, jonka virallinen tavoite on tieteen, kasvatuksen ja kulttuurin avulla edistää kansainvälistä rauhaa ja yhteistyötä (UNESCO, 2019).

4.3 Valtakunnallisia vaikuttimia

Suomen sisällä on useita kulttuurivaikuttimia, jotka vaikuttavat suoraan ja välillisesti peruskoululaisen arkeen. Kaupalliset toimijat toimivat yhteistyössä kansainvälisten verkostojen kanssa ja se mahdollistaa suomalaiseen kulttuuriin sovitettujen kulttuurituotteiden saapumisen maahan. Pop-kulttuuri on nimensä mukaisesti isoille massoille suunnattua kulttuuria, joka myös suomalaisessa kulttuurimaailmassa on selvästi näkyvillä sähköisessä mediassa. Osalle suomalaisia sähköinen kulttuurimedia on ainoa tapa päästä käsiksi kotimaiseen kulttuuritarjontaan, minkä vuoksi sillä on valtavasti voimaa varsinkin pienemmällä paikkakunnilla (Alma Media, Tutkimustoimisto Inspirans ja Norstat., 2019; Vallinkoski, 2017).

Suomen peruskoululaitos on myös vahva kulttuurivaikutin, sillä se levittyy valtakunnallisesti kaikkiiin Suomen kuntiin ja sitä toteutetaan maan laajuisesti samojen säännösten mukaan. Köyhimmätkin kunnat saavat valtion tukirahaa ylläpitääkseen peruskoulun, joka lasketaan kuntien perusinfrastruktuuriksi esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden rinnalla. Käsityön aihekohtaiset tavoitteet on laadittu opetusministeriössä. Nykyisen perusopetuksen opetussuunnitelman pääteema on saattaa oppilas kokonaisen käsityöprosessin hallintaan. Tuotesuunnittelu yksin ja ryhmässä kuuluu olennaisena osana oppiaineen sisältöön ja arviointiin. Painotus varsinkin yläluokkien opetuksessa on oppilaiden omien kiinnostuskohteiden korostamisessa (Opetushallitus, 2014, 499).

Kunnat ovat omien ja jaettujen kehittämishankkeiden kautta ottaneet kulttuuri-identiteettiä kehittävää opetusta käytäntöön uuden 2014 säädetyin opetussuunnitelman tullessa voimaan. Esimerkkinä Helsingin Malmin koulu alkoi toteuttaa tavoitteita heti opetussuunnitelman tullessa voimaan (Helsingin Kaupunki, 2020). Oppilaan omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä pyritään tukemaan oman katsomusaineen ja oman äidinkielen opetuksella. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään oppilaiden, heidän huoltajiensa sekä yhteisöjensä

kulttuuritietämystä. Tavoitteena on tukea monikielisyyttä, sekä opettaa oppilaita arvostamaan moninaisuutta ja käymään kulttuurista dialogia. Mainitaan Helsingin kaupungin tavoitteissa (Helsingin Kaupunki, 2020). Peruskoulujen ja opetusministeriön laatimista tavoitteista näkyy oppilaan itseohjautumisen olevan tärkeää niin oppimisessa, etenemisessä työelämään ja kulttuuri-identiteetin rakentamisessa. Oppilaan rooli on ylipäätään noussut todella ratkaisevaan asemaan koulumaailmassa (Opetushallitus, 2014, 497).

4.4 Kulttuuriopetus

Kulttuurialan alaisuuteen lasketaan monia eri toimijoita. Peruskoulun tehtäväksi on tullut haalia isosta paikallisen kulttuuritoiminnan kirjosta vain pieni määrä osaksi kulttuuriopetusta. Tällä hetkellä oppiaineet määrittelevät raameja sovellettaville opintokokonaisuuksille ja niihin valikoituihin koulun ulkopuolisiin sisältöihin. Yleistasolla kulttuuriopetuksen edistämistä on ajamassa kouluopetukseen erilaisia koko maan alueella toimivia järjestöjä. Esimerkkinä Kulttuurikasvatussuunnitelma on käytössä noin puolessa Suomen kuntia Etelä- ja Keski-Suomessa. Kulttuurikasvatussuunnitelman kiertävä työpaja hanke, josta luotiin kampanja sivut verkkoon. (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura, 2015). Vastaavan lainen Kulttuuria kouluun! –työpajakiertue toteutettiin osana Kulttuurivoltti-hanketta vuosien 2015 ja 2016 välillä. Työpajoille tuettiin kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimista kunnissa eri puolilla Suomea. Työpajojen tavoitteena oli, että jokaisen työpajan tuloksena alueelle lähtisi syntymään vähintään yksi uusi kulttuurikasvatussuunnitelma. Tästä toiminnasta raportti heidän verkkosivuillaan (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry, 2015).

Työpajakiertue oli osa Kulttuurivoltti-yhteistyöhanketta, jonka toteuttavat Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ja Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Työpajojen käytännön järjestelyistä vastasivat alueelliset lastenkulttuurikeskukset. Myös hankkeen yhteistyökumppanit Opetushallitus ja Taiteen edistämiskeskus olivat mukana työpajakiertueella. Kulttuurivoltti-hankkeen työpajat tavoittivat 83 Suomen 313 kunnasta. Työpajakiertue edisti kulttuurikasvatussuunnitelmien syntymistä Suomeen. Vuonna 2015 hankkeen alkaessa kulttuurikasvatussuunnitelmia oli Suomessa 43 ja vuoteen 2016 mennessä kulttuurikasvatussuunnitelmien määrä Suomessa tuplaantui. Vuonna 2016 kulttuurikasvatussuunnitelmia oli Suomessa yhteensä 87 (Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry ja Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2016).

Koulun oppitunneilla kulttuuriopetus käsityötunneilla ja kuvataiteessa on paljolti opettajan määriteltävissä. Oppiaineen luokka-asteille määritellyt tavoitteet ovat sen sijaan rajatumpia. Opetusta ohjaavat ja rajaavat sisällöt julkaistaan aina peruskoulujen kotisivuilla, mistä oppilaiden vanhemmat voivat tarkastaa, onko opetus toteutunut peruskoulun opetussuunnitelman mukaisesti. Luonnollisesti opettajat ovat velvoitettuja noudattamaan ja toteuttamaan säännöksiä. Mutta, kuten jo aiemmin tekstissä totesin, opettaja pystyy luomaan mielekkäitä kokonaisuuksia osaamisensa puitteessa.

Esimerkkinä, Tampereen kaupungin opetussuunnitelmassa seitsemännen vuosiluokan käsityöopetuksen osalta kuuluu seuraavasti. Tavoite T1 on ohjata oppilas suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi. Ja kohdassa T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä (Tampereen kaupunki, 2016). Tavoitteissa on myös konkreettisia spesifejä vaatimuksia, mutta yllä mainitut tavoitteet tähtäävät enemmän tutkimaan, ajattelemaan ja kasvattamaan ympäröivään kulttuuriin. Tavoitteessa T7 myös pyritään ohjaamaan opetusta yksilöivään suuntaan, jotta aktiivisesti ja oma-aloitteisesti osallistuva oppilas löytäisi oman paikkansa yhteisössä. Samanlaiset tavoitteet löytyvät myös kuvataiteen Peruskoulun opetussuunnitelmasta, jossa Tampereen kaupunki määrittelee tavoitteita sanallisesti. Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla (Tampereen kaupunki, 2016). Esimerkki valittiin viitteeksi tähän tutkimukseen selkolukuisuuden vuoksi, mutta myös muilla peruskouluilla havaittiin tutkimuksessa olleen samoja mainittuja opetuksen tavoitteita mainittuna.

4.5 Perhe ja lähiympäristö

Perheet ovat moniarvoinen eikä ollenkaan helppo yhtenäistettävä käsite. Perhekäsitteitä ja sen toteutumismuotoja on lähes yhtä monta kun perheitä on. Peruskouluopettajan on otettava opetuksessaan huomioon oppilaiden yksilöllinen luonne ja taustat. Peruskouluun tullessa lapset eivät ole esikoulua pois lukien välttämättä olleet koko ikäluokkaa kattavassa yhtenäisessä kasvatuksessa. Erityisesti alakouluikäisillä perheen vaikutus on siis korostunut. Lähtötaso opetukseen on toki matala ja taitotasot huomioidaan hyvin. Mutta

kulttuuriopetuksen suhteen osaamistasoissa ja tiedoissa on eroja. Kyse ei myöskään ole siitä mikä on enemmän tai vähemmän tiettyä oikeaa tietoa. Kulttuuri kasvattaa kaikkialta tulevia eri suuntiin ja sopeutuminen tasapäistävään järjestelmään vaikkapa ulkokulttuurista tulevilla maahanmuuttajalapsilla vie aikansa (Benjamin, 2014).

Lapsella on oikeus tietyissä määrin saada oman kulttuurinsa mukaista opetusta. Uskonto on yksi kaikkein eniten kulttuuri-identiteettiä muokkaavista tahoista peruskoululaisen koulunkäynnissä. Uskonnonvapaus Suomessa takaa uskonnon harjoittamisen lisäksi oikeuden vaatia oman uskontonsa opettamista koulun uskonnotunneilla. Oppilaille on yhtäläillä oikeus olla osallistumatta uskontoon vedoten suomalaisen kristillisen peruskoululaitoksen järjestämiin kirkollisiin tapahtumiin. Oikeus koskee myös nuoria, jotka eivät kuulu mihinkään uskontokuntaan. Uskonto määrittelee joissain tapauksessa seurattavaa ruokavaliota. Suomalaisen koulujärjestelmän tarjotessa kaikille peruskoululaisille ilmaisen kouluruoan, on uskontoon vedoten mahdollista saada omaa yksilöllistä ruokaa. Kouluruoan yksilölliset muutokset eivät ole enää tänäpäivänä iso kysymys, sillä jo pelkästään allergiat ja vakaumukselliset erityisruokavaliot huomioidaan suurimmassa osassa kuntia. Liikuntatunneilla uskonto voi vaikuttaa teknisesti vahvasti sukupuolettuneisen uskonnon takia joihinkin toteutuksiin, minkä vuoksi esimerkiksi uimahalleissa pidettävillä tunneilla vaaditaan joskus erityisjärjestelyjä.

Maahanmuuttajastatus vaikuttaa kieli- ja reaaliaine-opinnoissa tekstin tuottamisen vaatimuksiin yksilöllisesti samalla tapaa kun esimerkiksi lukivaikeuksista kärsivälle oppilaalle. Vielä kehitysvaiheessa suomenkielen käytössä oppilaat voivat opettajan arvioinnin kautta saada tehtävät tehtäväksi vahvuuksien mukaan ja toteutuksessa edetään kielitaidon karttuessa.

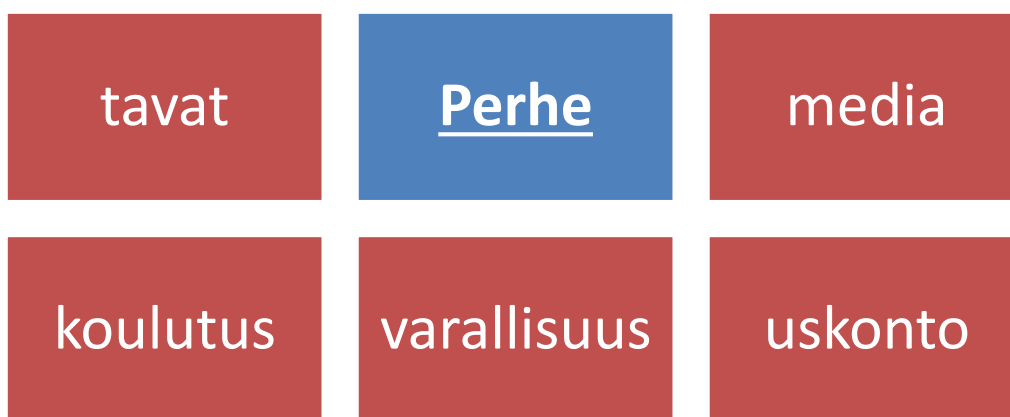
Käsityö ja kuvataideopinnot ovat harmaa alue, missä käytännöt ja säännöt eivät kulttuuri-identiteetin eroista ole niin selkeästi opetussuunnitelmassa huomioitu. Suomen peruskoulu edistää suomalaisen kulttuurin välittymistä ja keskittää kansainvälisessä opetussisällössä katseensa hyvin vahvasti Eurooppaan ja sen kulttuurin käsittelyyn. Ei juuri ole arviointikykyistä opettajaa arvioimaan esimerkiksi afrikkalaisen kulttuurin käsityön tai taiteen teoksia, sillä niitä ei osattaisi suomalaisen opettajakoulutusjärjestelmän opeilla arvostella objektiivisesti. Ongelman ratkaisun sijaan käytännössä pakolliset käsityö- ja kuvataideoppitunnit kulkevat pakollisten teknisten rajoitteiden ohjaamana. Oppilas saa valita toisinaan

varsinkin myöhemmillä peruskouluvuosina aiheen, mutta oppilastyön tulee täyttää jotkin tekniset menetelmälliset reunaehdot, joita pystyy hiukan objektiivisemmin arvostelemaan.

Kulttuurin kuluttaminen perheessä ja lapsen vapaus kuluttaa kulttuuria itsenäisesti vaikuttavat lapsen käytökseen. Raition (2017) tutkimuksessa, jossa tutkittiin 6-7 vuotiaiden lasten kuluttamista selvisi että, jos he itse saisivat valita ruokaostokset, matkivat he yleensä vanhempiensa ruokaostuskäyttäytymistä tai hyväksyvät mainostuotteet hyvin pienellä kritiikillä. Alakouluikäinen nuori ylipäätään ei kritisoi saamaansa tietoa niin vahvasti, jos häntä ohjaa turvalliseksi koettu aikuinen (Raitio, 2017).

Kulttuurirajat ylittävät vaikutustekijät yksilön kulttuuri-identiteetin kehittymiseen ovat perheen vanhempien kouluttuneisuus ja varallisuus. Vaikka suomalainen ilmainen koulutusjärjestelmä mahdollistaa varallisuudesta riippumattoman mahdollisuuden yksilön oman tulevaisuuden rakentamiselle on perheen tuen ja oman yhteisön tapojen vaikutus niin merkittävä, että kouluttuneisuus ja toisaalta varattomuus sekä osattomuus ovat periytyviä yksilöä koskevia ilmiöitä (Virolainen, 2015, 12-18).

Luvun lopuksi vielä tiivistetysti listaus tutkimuksessa havaituista perheeseen yhteydessä olevista kulttuurivaikuttimista.

Kuvio 4, perheeseen vaikuttavat kulttuurivaikuttajat (Vanne)

5 Dokumenttianalyysi

5.1 Tutkimuskysymykset

Fenomenologinen tutkimus toimii tässä pro gradu tutkielmassa parhaiten, kun tutkittavalle ilmiölle asetetaan jokaista tutkittavaa lähdettä koskevat fenomenologiset kysymykset.

Tutkimuskysymykset asettivat kriteerit valitsemieni lähteiden sopivuudesta tutkimukselle.

Bowen (2009) esittää artikkelissaan, että laadullista tutkimusta tehdessä löydettyä informaatiota voi ja tulee tutkimuksen lähteiden välisten vertaisarvioimisen vuoksi arvioida tutkimuskysymyksiin ja ennalta asetetuksi kriteereiksi. (Bowen, 2009, 30–31)

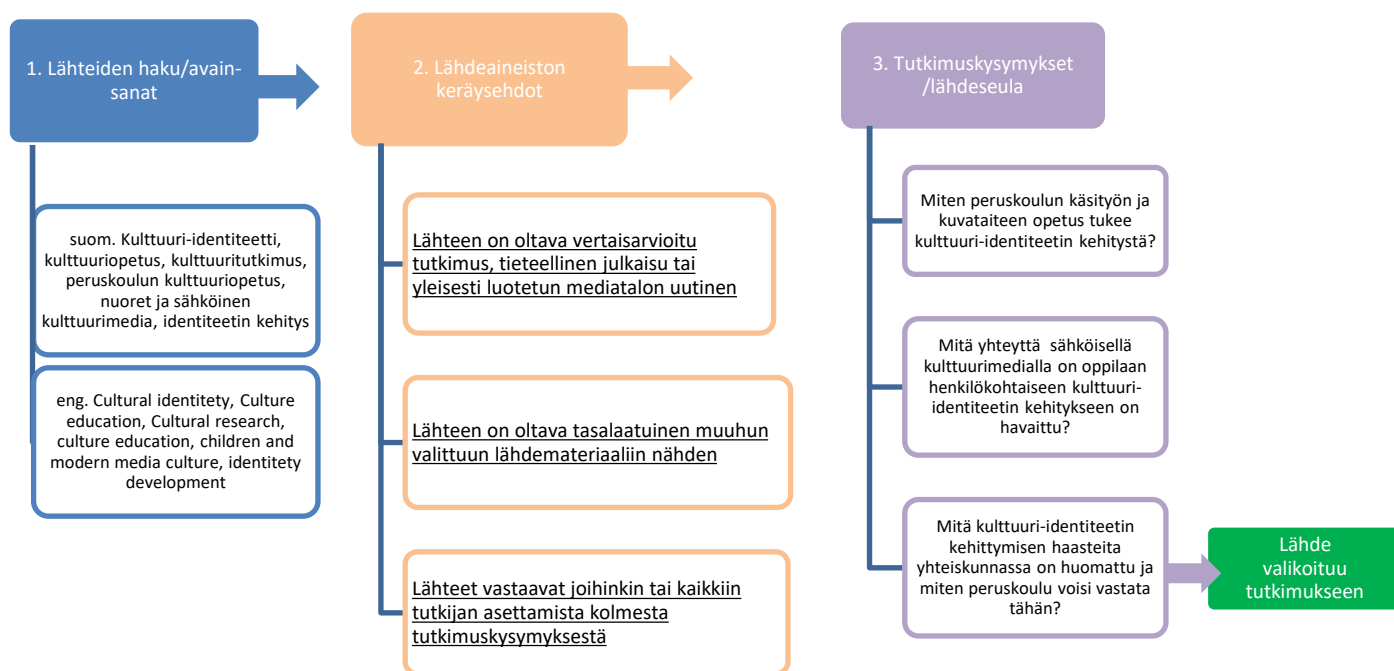
Tutkimuskysymyksiä lisäksi painotettiin lähes kaikki tekemät päätelmät tutkimuksen tuloksista perustuen vertaisarvioituihin lähteisiin, sillä kansainvälinen yliopistotutkimus on järjestelmällisempää ja omaa yhtenäisemmät faktan käsittelymenetelmät, kuin esimerkiksi journalismi, jota myös käytän lähteissä esittelemään ilmiötä. Yksinkertaisesti asetettuna lähteen on vastattava yhteen tai useampaan ennalta asetettuun tutkimuskysymykseen. Muutoin se hylätään.

Tutkimukselle asettamani kysymykset ovat seuraavat:

- Miten peruskoulun käsityön ja kuvataiteen opetus tukee kulttuuri-identiteetin kehitystä?
- Mitä yhteyttä sähköisellä kulttuurimedialla on oppilaan henkilökohtaiseen kulttuuri-identiteetin kehitykseen on havaittu?
- Mitä kulttuuri-identiteetin kehittymisen haasteita yhteiskunnassa on huomattu ja miten peruskoulu voisi vastata tähän?

5.2 Laadullinen tutkimusote

Tutkimuksen laadullisen dokumentteja tutkivan tutkimusstrategian kuvaamiseksi on luotu kolmivaiheinen lähteiden validointi kaavio. Kaavion kuvaamaa strategiaa luetaan vasemmalta oikealle. Lähteen validointi tapahtuu siis rajattujen hakusanojen, keräysehtojen ja tutkimuskysymysten datan suodatuksella mainitussa järjestyksessä. Tästä fenomenologisen lähdehankintamenetelmästä johdetaan tutkielman loppupuolella kasatut johtopäätökset tutkittavasta ilmiöstä.

Kuvio 5, Lähteiden validointia kuvaava kaavio (Vanne)

Kulttuurin ympäristön vaikutusta oppilaan kehityksessä ei ole tutkittu määrällisillä tutkimuksilla niin kattavasti, että tutkimuksessa pystyisi vertaamaan useita numeraalisia dataa toisiinsa. Tutkimuksen tekoon valittiin laadullisen tutkimuksen, joiden variaatioita menetelmiä arvioin tutkimusaiheeseen sopivuuden perusteella. Laadullista tutkimusta on usein käytetty hyvinvointi ja hoitotutkimuksissa datan moniulotteisuuden ja joustavan käytettävyyden vuoksi (Elo & Kyngäs, 2007, 107). Tutkimusmenetelmä tähän tutkimukseen siis valikoitui Yhteneväisen teeman ja joustavan käytettävyyden vuoksi tutkimusmenetelmä, josta Elo ja Kyngäs (2007) kirjoittivat.

Laadullinen tutkimus vakiinnutti asemansa etnografisissa tutkimuksissa 1600 luvulla (Given, 2008, 705-706). Kulttuuritutkimus on monen alan yhteistutkimusta, joissa peinteiset luonnontieteet kohtaavat yhteiskuntatieteet ja käsittelevät ihmistä monitulkintaisena toimijana. Esimerkkinä biologeilla ja fysiologeilla on oma näkökantansa vaikkapa aistillisen kokemuksen tutkimuksessa (Lödström, 2010, 456). Kulttuuri ja sen ilmentymät perustuvat monesti epäkonkreettisille ilmiöille. Kuten vallan ja uskonnon symboliikalle. Käyttäytymismalleille ja perinteille, joita ei välttämättä voi tutkia numeraalisesti sillä niiden käyttöä ei perustella tehokkuudella tai todistetulla hyvydellä. Kokemukseltaan samaan ryhmään kuuluvat ihmiset kokevat heitä yhdistäviä asioita ja pyrkivät säilyttämään nämä yhteydet yhdistämällä yhteiset tapansa selitettyyn omaan kulttuuriin symboliikalla (Lumen, 2019).

Etnografinen tutkimus sopisi aineiston arviointiin, sillä se on suunniteltu nimenomaan havainnoimaan ihmisten toimintaa ympäristössään, mainitsee Jyväskylän yliopiston tutkimustrategia julkaisuissa (Jyväskylän yliopisto, 2015). Tutkimus kuitenkin vaatisi läheistä läsnäoloa tutkittavien kanssa, mikä ei tutkimuksen toteuttamisen aikaan, keväällä 2021 ollut mahdollista Covid-19 epidemian vuoksi. Tutkimuksen toteuttamiseksi olisi siis tehtävä tutkimusta kirjallisten lähteiden vertailusta kenttätöön sijaan. Fenomenologinen lähestyminen voisi toimia, sillä sen strategiaan kuuluu tutkijan oman kokemuksen ja ymmärtämisen tarkkailu ja työskentely on nimenomaan pohtivaa (Jyväskylän yliopisto, 2015).

Standfordin yliopisto määrittelee fenomenologian rakennetta seuraavaksi ensyklopediassaan. Fenomenologia on kirjaimellisesti ilmiöiden tutkimusta, jota tehdään kokemustutkimuksen kautta. Fenomenologia tutkii tietoista kokemusta tutkijan subjektiivisesta näkökulmasta (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2003).

Laadullisen tutkimuksen tueksi otettiin käyttöön dokumenttianalyysin lähdearviointimenetelmiä. Se toimii erityisesti tämän tutkimuksen kohdalla, sillä tässä käytetään tutkimuksessa lähteitä, joiden laatua ei voi numeroissa mitata tai kirjoittajille ei voi ottaa suoraan pro gradu tutkimuksen puitteissa yhteyttä. Vertaisarvioituja tutkimus tiedejulkaisuja tulee kuitenkin testata tiiviiksi rajatun aiheen keinoin. Tällä menetelmällä säästettiin aikaa ja resursseja tutkijan tehdessä tutkimustaan yksin. Jokaisen esitellyn tutkimuksartikkelin kohdalla, lähde on arvioitu samojen rajaavien attribuuttien osalta.

5.3 Sisältöanalyysi ja hakuseula

Laadullisen tutkimuksen keinoin laadittu gradututkielma tarvitsi jonkin strukturoidun sisältöanalyysin, jolla rajattiin lähteitä pysymään tutkittavan alueen sisällä ja vastaamaan parhaiten asetettuihintutkimuskysymyksiin. Tähän tutkimukseen sisältöanalyysin menetelmiin vaikutti tieteellinen artikkeli: Työnjaon kuvaus sosiaali- ja terveysministeriön asiakirjoissa – dokumenttianalyysi (Voutilainen;Kapanen;& Kangasniemi, 2018). Artikkelissa viitataan siihen, miten valitut lähteet ja asiakirjat vaikuttavat asian lähestymiskulmaan. Tämän vuoksi on tehtävä tutkimuksen alussa selväksi mistä lähteistä ja miltä aloilta aiheesta lähteet hakemaan tietoa.

Dokumenttianalyysien laatimisen perusluonteeseen kuuluu oman tulkittavan materiaalin tasalaatuisuus ja samat kriittisen tarkastelun kriteerit tulee täytyä eri lähteissä (Bowen, 2008, 30). Tämän tutkimuksen kohdalla rajaukset lähteisiin oli vetää johtopäätöksiä vertaisarvioituista tutkimuksista ja akateemisesta journalismista. Sen sijaan ilmiöiden kuvaamiseen ja ajan kuvaamiseen valikoitui yleisjournalistisia aiheita, jotka antoivat tutkimukselle lähinnä viitekehyksen sekä lukijalle tarttumapintaa aiheeseen. tutkimusaineistot olivat Suomen peruskouluun liittyviä tai sen käytänteihin soveltuvia lähteitä.

Lähteiden hakuprosessi ja validointi tutkielmassa on kolmiportainen kysymyseula, jonka pohjimmainen tarkoitus on luoda mahdollisimman tasalaatuista tutkimusaineistoa, joiden välillä voi tuloksia verratessa tehdä lähteiden uskottavaa vertaisarviointia. Lähdeaineiston keräys ja kriteerit tutkimuksessa on ollut seuraavanlainen ja sitä on käytetty esitetystä järjestyksessä.

1. Rajatut hakusanat kirja ja web-artikkeleiden etsinnässä

2. Lähteen on oltava vertaisarvioitu tutkimus, tieteellinen julkaisu tai yleisesti luotetun mediatalon uutinen

3. Lähteet vastaavat joihinkin tai kaikkiin tutkijan asettamista kolmesta tutkimuskysymyksestä

4. Lähteen on oltava tasalaatuinen muuhun valittuun lähdemateriaaliin nähden

Rajatut hakusanat tutkielmassa ovat samat, kuin pro gradu tutkielman avainsanat. Ne helpottavat tulevaisuuden tutkijoiden lähdeviittausta, tutkimusta ja johtavat paremmin alkuperäislähteiden jäljille. Hakusanat tutkimuksen lähteille haettiin kahdella kielellä suomeksi ja englanniksi. Varsinaiset hakusanat olivat seuraavat:

suom. Kulttuuri-identiteetti, kulttuuriopetus, kulttuuritutkimus, peruskoulun kulttuuriopetus, nuoret ja sähköinen kulttuurimedia, identiteetin kehitys

eng. Cultural identity, Culture education, Cultural research, culture education, children and modern media culture, identity development

5.4 Tasalaatuinen lähde

Laadullisissa tutkimuksissa käytetään tutkimusmetodi kohtaisesti useita erilaisia tasalaatuisuutta ja yleistä laadukkuutta mittaavia työkaluja. Tämän tutkimuksen identifioiva lähteidenhankintatekniikka on tutkimusartikkeleiden vertaisarviointi, joiden tutkimustyökaluna toimii kolmiosainen tutkimuskysymys kokonaisuus. Jyväskylän yliopisto on luonut tutkimuksen toteuttamista ja sen luotettavuuden arviointia avustavan verkkotyökalun sivuillaan, jossa mainitaan laadullisen tutkimuksen laadun ja luotettavuuden mittareita. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan tarkistaa useammassa tutkimuksen laatimisen vaiheessa, että käytettyjen käsitteiden on sovittava tutkimusongelman ja aineiston sisältöihin (Jyväskylän yliopisto, 2015).

Tasalaatuiset lähteet ovat suoraan yhteydessä tutkimusmenetelmään ja sen vuoksi menetelmän toistettavuuden testaaminen tai toimivuutta voidaan mitata tutkimuksen loppupuolella tulosten arvioinnilla. Mikäli saatuja tuloksia pystyy yleistämään ja tutkimustyökalun ulosantamaa dataa pystyy käyttämään sellaisenaan myös toisenlaisessa tutkimusyhteydessä, on se merkki

sisään annetun lähdemateriaalin ja tutkimusmenetelmän hyvästä soveltuvuudesta arvion alla olleeseen tutkimukseen (Jyväskylän yliopisto, 2021).

Tutkimukseni koskee ensisijaisesti Suomen peruskoulun kulttuuriopetusta. Erityisesti käsityöopetuksen kohdalla konteksti suomalaiseen koulutusperinteisiin ja linjauksiin on tärkeä huomioida, sillä sen toteutustapa ei toteudu samalla tapaa juuri missään muussa maassa. Tutkimukseni lähdeanalyysissä valikoin siis tutkijan roolissa aina Suomen peruskouluun liittyviä ja sen käytänteihin soveltuvia lähteitä. Dokumenttianalyysien laatimisen perusluonteeseen kuuluu oman tulkittavan materiaalin tasalaatuisuus ja samat kriittisen tarkastelun kriteerit tulee täyttyä eri lähteissä.

Tutkija valitsi aiheen, sillä valtakunnallisessa uutismediassa aihe on kokoajan ajankohtaisempi. Kulttuuri-identiteetin kehittyminen ilmiönä ei ole terminä uusi mutta sen vaikutukset koko peruskoulujärjestelmään ovat kasvaneet monessa osa-alueessa, kun yhteiskunta on moniäänistynyt ja moniarvoistunut. Monissa koululuokissa on kotimaan muuttoliikkeen lisäksi entistä suurempia perheiden varallisuuseroja ja maahanmuuton tuomia toimintakulttuurien ja tapojen eroja.

5.5 Tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä haasteita

Fenomenologisen tutkimusmenetelmällinen luonne on, että tuotettu tutkimus on tutkijan subjektiivista päättelyä. Tämän vuoksi tutkimukselta vaaditaan avointa ymmärrettävää rakennetta ja sääntillistä tutkimuskysymyksiin nojaamista jokaisen tutkittavan lähteen kohdalla. (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2003) Tutkimuksen luotettavuutta tukemaan olen valinnut tutkimuksen loppuun luvussa 7.2 Tutkimuksen luotettavuus, käytettäväksi rehabiliteettia ja validiteettia mittaavia menetelmiä.

Sisältöanalyysi luvussa 5.3 pyrkii läpinäkyvöittämään tutkimusta, jolloin tutkimukseen valitut lähtökohdat selviävät paremmin. Luku 5.3 yksinkertaistaa tutkimuksen tavoitteet kolmeen tutkimukselle asetetuille kysymyksille, joihin tämä pro gradu pyrkii vastaamaan.

Haasteena maisteritason pro gradu -tutkimuksessa on tutkijan kokemattomuus tutkittavan aiheen saralla, minkä vuoksi luottamus vertaisarvioituihin lähteisiin on mahdollisesti vähemmän kriittistä kun kokeneemmilla tutkijoilla tai opettajilla, joilla olisi omakohtaisia ensikäden kokemuksia kulttuuriopetuksen menetelmistä ja niiden kehittymisestä ajan saatossa. Tutkimuksesta jää puuttumaan lopputuloksissa mainittavien strategioiden käyttöönotto ja tulosten arviointi aikaisempiin järjestelmiin, mikä asettaa tutkimuksen omaan asemaansa. Vertaistutkittu viittaus tukee johtopäätöksiä, mutta kulttuuriopetuksen kirjon ollessa laaja ja vastaanottavien ihmisten taustojen ollessa vaihteleva, voi saaduissa päätelmissä olla eroa käytännön toteutuksissa. Lukijan on huomioitava että tutkijan lähtökohta on tukea suomalaisen yhtenäisen peruskoulun kehitystyötä, mistä syystä johtopäätökset ovat yleistasoisia.

6 Tutkimuksesta kerätty data

6.1 Lähdedata

Luvussa 5.3 esitellyn sisältöanalyysin metodi dokumenttianalyysi testataan tässä tutkielmassa esittämällä kaikki kasatut lähdeaineistojen tulokset luettelon omaisesti erittelemällä.

Tutkielman johtopäätöksiin käytettiin kootusta datasta vain niitä lähteitä, jotka lopulta vastasivat rajattuun tutkimusalueeseen. Lopulta luvussa 7 saatujen vastausten pohjalta vastataan varsinaisiin tutkimuskysymyksiin ja esitetään ehdotuksia peruskoulun kulttuuriopetuksen toteutusstrategioihin.

Kertauksena vielä tutkimuskysymykset, joiden pohjalta alla olevassa luettelossa esiteltyjä lähdeaineistoja on tutkittu:

- Miten peruskoulun käsityön ja kuvataiteen opetus tukee kulttuuri-identiteetin kehitystä?
- Mitä vaikutuksia sähköisellä kulttuurimedialla on oppilaan henkilökohtaiseen kulttuuri-identiteetin kehitykseen?
- Mitä kulttuuri-identiteetin kehittymisen haasteita on huomattu ja miten peruskoulu voisi vastata tähän?

Lähde	havainnot
<p>Art education as a way of preserving the traditional ethnocultural identity of indigenous minority peoples from the North, Siberia and the Far East (Byrdina;Dolzhenko;& Yurinoa, 2018)</p>	<p>Vieraskulttuurin käytäntöjen, lakien ja tapojen väkipakolla opettaminen voi passivoida ulkokulttuurin edustajia ja taannuttaa heidän osallistumistaan kulttuuritoimintaan tai yhteiskuntaan.</p>
<p>Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä: Kuudesluokkalaisten kokemuksia Taidekaaren toiminnasta, (Eilo, 2012)</p>	<p>Kulttuuri-identiteetti ei saisi kasvaa lannistavaan suuntaan. Oppilaan pitää kokea itsensä, ajatuksensa ja tekemisensä arvokkaaksi ja että häntä kuunnellaan.</p>
<p>Kulttuuri-identiteetti & kasvatus kotoutumisen tukena (Benjamin, 2014)</p>	<p>Oman kulttuurin edistämisen mahdollistaminen on edellytys kulttuuri-identiteetin kehittymiselle. Tämä pitää myös opetussisällön yksilöä kiinnostavana.</p>
<p>Identity Formation in Adulthood, (Fadjukoff, 2007)</p>	<p>Paremmat identiteetin omaavan ihmisen odotetaan tutkimustulosten mukaan pystyvän paremmin hallitsemaan omaa henkilökohtaista kehitystä ja hallitsemaan sosiaalispsykologista terveyttään myös nuoruuden jälkeen myös keski-iässä.</p>

<p>Kuria ja järjestystä - Ranskalainen koulu aineettoman kulttuuriperinnön kenttänä (Salo-Tammivuori, 2021)</p>	<p>Yhteiskunnat ja valtiojärjestelmät pystyvät ylläpitämään elävää kulttuuriperintöä, jos sen kansalaiset aktiivisesti elävät ja toteuttavat kulttuuria sukupolvelta toiselle. Yksilön identiteetti ei kuitenkaan yksin määrity nykyaikaista kulttuurivaihtoa ja kansainvälisyyttä tukevassa yhteiskunnassa oman kotimaan kulttuurin mukaan, vaan ihminen voi omaksua ulkokulttuurisia piirteitä omaan identiteettiinsä.</p>
<p>Juhlat alkakoot! - vuotuisia tapoja ja perinteitä (Seljavaara & Kärjä , 2005, 16-21)</p>	<p>Uskonto määrittelee yhä edelleen suomalaista kulttuuria ja suura osaa kaikista kansallista vapaapäivistä, jolloin ihmisillä on aikaa perheelleen vapaa-ajalla. Monet juhlista ovat hyvin paikalliskulttuurisidonnaisia. Muista kulttuureista Suomeen tulevat eivät välttämättä omaksu joulun viettoa omaksi, minkä vuoksi varsinkin uskontoon liittyvissä juhlissa osa esimerkiksi maahanmuuttajaväestöstä ei halua osallistua tapahtumaan tai koe olevan osana tätä kulttuuria, minkä vuoksi jäävät yhteisön ulkopuolelle.</p>
<p>Subjektiksi työssä, Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa (Mahlakaarto, 2010)</p>	<p>Mahdollisesti kehittymätön kulttuuri-identiteetti ja oman aseman hahmottamattomuus voi laukaista työhyvinvoinnin ongelmia vanhemmalla iällä. Yhteiskunnan tulisikin jo varhaisessa vaiheessa peruskoulussa pyrkiä antamaan oppilaille tehokkaat työvälineet ilmaista itseään tilanteessa kuin tilanteessa.</p>

Kätkeyty maisema, Arkitieto lähiympäristön kohtaamisessa (Puolamäki, 2020)	Lähikulttuurin ja perheen tavat ja arvot huomattiin tutkimuksessa heijastuvan kaukaakin menneestä peritystä kulttuuriympäristöstä. Vaikutukset perheen ja lähiympäristön tapoihin luettiin tulevan myös ihmisten maailman ulkopuolelta luonnosta. Paikallinen elinkeinoelämä siis on osa varhaisimpia paikalliskulttuureita, jota määrittää esimerkiksi paikallinen luonto ja luonnon resurssit.
Born to Buy: The Commercialized Child and the New Consumer Culture (Schor, 2005)	Yhdysvalloissa teetetyssä laajassa 300 lasta käsittävässä tutkimuksessa selvitettiin kulutuskulttuurin vaikutusta nuorten kasvulle ja kehitykselle. Tutkimus paljasti amerikkalaisten lasten kokevan huonoa fyysistä ja henkistä oloa, jos he eivät pääse osaksi materiaalista kulutuskulttuuria.
<i>Käsityönopeus Suomessa 2030, Skenaarioita peruskoulun käsityönopeuksen.</i> (Perkkiö & Tuikkala, 2014)	Jotkut ideologiat, kulutuskulttuuri ja valta-asetelmat voivat vääristää nuoren kehitystä. Pahimmillaan opittu kulttuuri-identiteetti voi olla vahingollinen nuorelle ja hänen ympäristölleen. Puuttamalla asiaan keskustelemalla oppilaan maailmankuvasta, identiteetistä ja paikasta maailmassa voidaan kuitenkin mahdollisesti avata solmuja ja ohjata identiteetin kehittymistä terveenpään suuntaan.

<p>Koulujen kato (Vallinkoski, 2017)</p>	<p>Nuorten harrastus ja tapahtumamahdollisuuksien heikentyessä syrjäseuduilla turvaututaan nykyisin nykyaikaisiin tiedon ja viihteen välitysmahdollisuuksiin. Sähköistä mediaa kulutetaankin nykyään enemmän kuin koskaan.</p>
<p>Kulttuuri osallistumisen muuttuvat merkitykset, katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen (Virolainen, 2015, 12-18),</p>	<p>Negatiivinen suhtautuminen kädentaitoihin, kuvataiteeseen ja musiikkiin viestii yleensä suvaitsemattomuudesta ja arjen ankaruudesta. On myös tutkittu yhteyttä perheen varallisuuteen, mikä voi poissulkea monia harrastus- tai kulttuurin kokemismahdollisuuksia. Varattomuuteen on monesti yhteydessä työttömyyttä tai ylisukupolvista osattomuutta, mitä nuoret kantavat mukanaan myös omaan elämäänsä. Tämä voi näkyä kulttuurin kokemisen vähyytenä ja itseilmaisun vaikeutena.</p>

6.2 Pohdintaa mainosten yhteydestä tutkimuskohteeseen

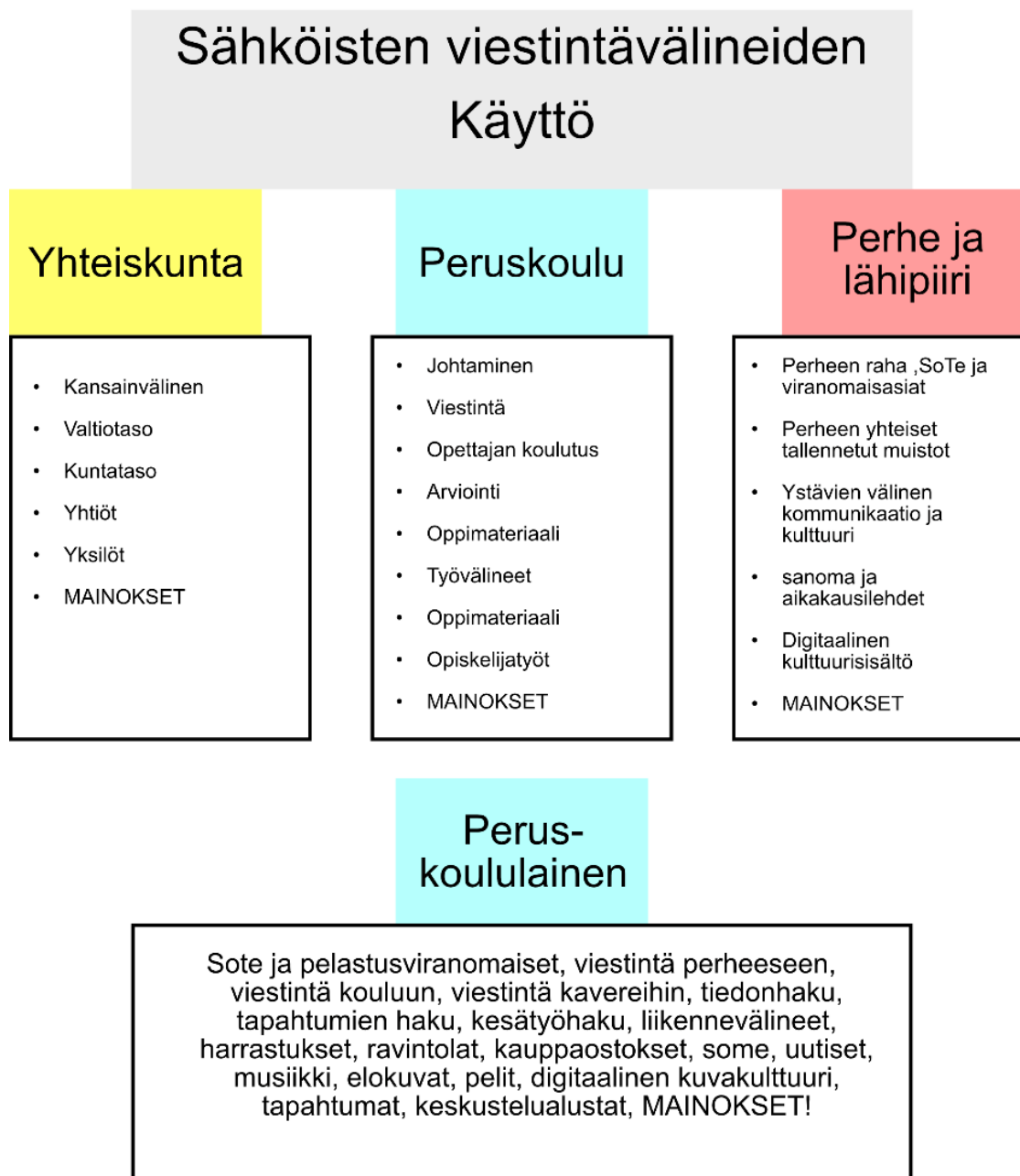
Kulttuuriympäristö on aina paikka- ja toimijasidonnainen. Samalla kun suomalaisen oppilaan kulttuuriympäristö muuttuu monikulttuurisemmaksi sähköisen viestinnän ja maahanmuuton myötä, sitä enemmän kauempana klassinen peruskoulun kulttuurikasvatus on todellisesta kulttuurikentästä (Benjamin, 2014, 56-105).

Teknologiakasvatus pyrkii tarjoamaan työkaluja nykyiseen informaatioyhteiskunnan tuomaan kulttuuritarjonnan tulkintaan. Opetuksessa käytettävät työkalut ovat tuttuja oppilaiden kotoa. Vaarana uusien laitteiden tuomisessa on kuitenkin teknologian uusiutumismuutos. Jokainen laite vanhenee samana päivänä, kun se saapuu koululle ja nostettavat opetussuunnitelmaan otetut aiheet tulevat vuoden tai kaksi myöhemmin, kun varsinainen muoti-ilmiö on jo laantunut (Perkkiö & Tuikkala, 2014, 55-61).

Kuinka siis määritellä peruskouluun kestävä mutta tulevaisuuteen tähtäävä kulttuurikasvatus tukemaan oppilaan kulttuuri-identiteettiä? Perkkiö ja Tuikkala (2014) pohtivat progradussaan, kuinka käsityöopetuksen tulevaisuus kehittyi 2030-luvulle tultaessa. Vaarana on opetuksen myyminen markkinalähtöisiksi laitoksiksi. Tämä taas vaarantaa peruskoulun arvomaailman peruspilarin. Perusopetus tulisi olla yleissivistävä perustaitoja opettava riippumaton laitos. Jos jokin yritys ohjaisi opetussisältöä, se todennäköisesti jättäisi pois yhtiön toiminnalle epäolennaisia osia kulttuuriopetuksesta. Valtakunnallinen kulttuurikasvatus ei ole markkinavetoista, mikä tarkoittaa, että koskaan kouluihin ei voi tulla suuria yhtäkkisiä mullistavia investointeja tai opetussuunnitelmamuutoksia (Perkkiö & Tuikkala, 2014, 65-69). Oppivelvollisuus ulottuu nyt toisen asteen opetukseen asti. Olisiko järkevintä tehdä rohkeammat sisältömuutokset vasta peruskoulun jälkeisessä oppilaitoksessa, kun ollaan lähempänä työelämään siirtymistä ja oppilaat ovat kyvykkäämpiä ottamaan isomman roolin opetuksen järjestämisessä?

Tutkimus hahmottui havainnoimaan neljää aktiivista toimijaa peruskoululaisen kulttuuri-identiteetin kehittämisessä. Vaikuttaviksi tekijöiksi listattiin yhteiskunnan, koulun ja perheen sekä siihen kuuluvan lähipiirin. Seuraavassa kuviossa 6 havainnoidaan edeltäviin lähteisiin

nojaten tiivistetyin pääkohdin, kuinka sähköiset viestimet ovat käytössä ja vaikuttavat tutkimissani ryhmissä.

Kuvio 6, Sähköisen viestintävälineiden käyttö (Vanne)

Yhteiskunta vaikuttaa aina taustalla ja sen rakenteet ovat hitaimmin kehittyviä ja vakaimpia osia ihmisen elämässä. Sähköinen viestintä on kuitenkin nopeuttanut jokaisen yhteiskunnan tason toimintaa ja muutosta. Kansainvälinen viestintä on mahdollistanut Suomen

menestyksekkäästä koulukulttuurista puhumisen maailmanlaajuisesti. Valtiotasolla lainsäädäntöjä harkitaan yhä useammin verraten ulkomailla oleviin käytäntöihin ja yleisessä jaossa oleviin tuloksiin. Kuntatasolla kilpaillaan asukkaista hyvin tavoittavalla sähköisellä viestinnällä ja toisaalta leikataan sosiaali- ja terveystaloudellisia kuluja siirtämällä yhä suurempi osa asioinnista verkkoon. Julkisen terveydenhuollon, sosiaalipalveluiden ja pelastusviranomaisten ensisijainen yhteydenotto on sähköistä ja hyvin suurella todennäköisyydellä ensimmäinen vastaava osapuoli on jokin ohjelmoitu robotti. Kotikunnissa toimivat yritykset käyttävät edullista ja erittäin tehokasta sähköistä mainontakeinoja ja moni hoitaa jo oman varsinaisen liiketoiminnan kätevästi verkkokaupoilla ja sähköisillä maksuvälineillä. Yhteiskunnan palveluja yhdistää niiden palveluja käytettäessä yksi vallitseva tekijä. Käyttäessäsi palveluita, törmäät verkossa mainoksiin. Ne tulevat vastaan käyttäjän iästä riippumatta. Kehitys kertoo nopeista työelämän ja kuluttajana toimimisen muutoksista, joihin myös peruskoululla voi olla vastuuta ottaa sisällöllisesti kantaa.

Peruskoulu on ollut myös digi- vallankumouksessa ja erityisesti tämän pro gradututkimuksen tekovuonna 2021 eletään toista vuotta, kun kaikki Suomen koululaitokset ovat toimineet lähes täysin sähköisen viestinnän alla. Muutos oli käynnissä tosin jo aikaisemmin. Koulut ovat panostaneet laitoksen kehitykseen kaikilla sen osa-alueilla ottamalla käyttöön sähköisen viestintätekniikan keinoja. Koulujen johtoryhmät, koulujen väliset verkostot ja koulutustapahtumat vähintäänkin kootaan yhteen nykyään sähköisesti käyttämällä yleisessä käytössä olevia sähköpostia ja videoviestintäpalveluja. Koulu on nykyään ensisijaisesti yhteydessä oppilaaseen ja hänen perheeseensä sähköisesti Wilma-järjestelmän, mitä kautta välitetään ajantasaista tietoa oppilaan pärjäämisestä ja etenemisestä koulussa. Luonnollisesti viestintä osapuolten välillä on nykyään ensisijaisesti ensimmäisellä tasolla nimenomaan verkossa. Vanhempainilloissa ja Wilma-viestinnässä tulisi tehdä selväksi, miten tärkeää viestinnän käyminen nimenomaan Wilma-alustalla on tietoturvallisuuden ja tehokkaan viestinnän kannalta.

Varsinainen opiskelu on myös usein verkossa. Monet oppimateriaalit, kirjat, kuvat ja tehtävät ovat usein tablet-tietokoneet ja yhä useammin sähköinen versio korvaa fyysisen vanhentuneen materiaalin kustannussyistä. Oppilaat opiskelevat sähköisesti ja luovat osan koulutöistään täysin sähköisesti. Esitystekniikat ovat kehittyneet sen verran, että perinteinen leikkaa liimaa pahvilevy luokan edessä esitellessä ei enää juuri ole näkyvissä. Oppilaat käyttävät samoja laitteita ja ohjelmia kuin opettajatkin opetuksessa. Se on lähempänä myös

oikeaa työelämää. Myös peruskoulun käyttämiä sähköisiä palveluja yhdistää niiden palveluja käytettäessä yksi vallitseva tekijä. Käyttäessäsi palveluita, törmäät verkossa mainoksiin. Ne tulevat vastaan käyttäjän iästä riippumatta, niin opetuksen aikana kuin myös opetuksen ulkopuolella, kun tehdään vaikkapa kotitehtäviä.

Sähköiset viestimet valtasivat myös viimeisten vuosien aikana kodit. Kehitys on nykyään niin pitkällä, että suomen Kuluttajaliitto kertoo puhelin ja laajakaistaliittymän olevan välttämättömyyspaleluja (Kuluttajaliitto, 2021). Tämä tarkoittaa sitä, että käytännössä kaikki kotitaloudet omistavat vähintään yhden sähköisen viestintälaitteen, joka on yleensä matkapuhelin, jossa on mobiiliverkko. Monissa perheissä on toki myös tv, pc ja mobiililaitteita. Peruskoulut, usein antavat oppilaan käyttöön oppilaalle kirjatun Tablet-tietokoneen myös kotiin kotitehtävien tekemiseksi. Usein oppilas käyttää koulun antamaa tablettia tai vanhemmilta saatua puhelinta viestittämään ystävilleen, pelaamiseen ja videoiden katseluun.

Vanhemmat perheessä valitsevat nykyisin yhä useammin printtimedian sijaan joko digisanomalehden ja elokuvateatterin tai oikean näyttämöteatterin sijaan monet elokuvat katsotaan kotisohvalta tai parhaassa tapauksessa kaikki perheenjäsenet katsovat itse parhaaksi näkemäänsä mediaa itse omassa olossaan ja omalta laitteelta. Sosiaalisen median, pelitalojen ja videopalveluiden kehittäjät ovat hyvin tietoisia, että alaikäiset lapset käyttävät päivittäin sähköistä mediaa ja ovat matalan mediakriittisyyden ja käyttäjämääränsä vuoksi erittäin otollinen kuluttajaryhmä. Siksipä mainonta ja median sisäinen mainonta on hyvin yleistä ja aggressiivista. Varsinkin Yhdysvalloissa on viime vuosina nostettu usein kanteita manipuloivasta ostamiskäyttäytymiseen kannattavasta mainonnasta mobiilisovelluksissa, joiden pitäisivät olla lapsille ystävällisiä. Kyseisissä tapauksissa lapset olivat ostaneet pelin sisäisiä elementtejä vanhempien puhelimella tai saaneet laskuja operaattorin laskutuksen yhteydessä. Merkittäväksi oikeusjutun teki se, että pelien tuottajia olivat lapsille mediaa tuottava valtavat yritykset, kuten Disney ja Viacom (New York Times, 2021).

Peruskoulu on ajanut itsensä ja oppilaat siihen tilanteeseen, että käytännössä oppilaat ovat alttiita päivittäin vahingolliselle kulttuurisällölle verkkosivujen mainosten takia, vaikka he keskittyisivätkin vain kotitehtäviin. Mainosrahoitteiset nettisivut ja palvelujen tarjoajat eivät näet, pysty seulomaan tarkasti millaisia mainoksia heidän sivuillaan näkee. Mainostarjoajat maksavat palvelun tuottajalle rahaa palvelun ylläpitämisestä, mikä taas tuo palvelulle yleensä

taatusti käyttäjiä. Palveluiden kehittäjät eivät yleensä näe tälle ilmiölle tarpeen toimia ennen, kun siitä jää kiinni. Disneyn ja Viacomın tapaus oli vain viimevuosien uutistulvan huippu.

Peruskoulun kulttuuriopetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle perustaidot itsensä ilmaisuun ja opettaa kulttuurin perusasioita. Oppilaan aktiivisuutta kannustetaan ja omaa tulkintaa ja ongelmanratkaisutaitoa arvostetaan. Internet on oiva apu etsiä omia ideoita. Onhan sitä varten tehty dedikoituja palvelujakin, kuten Pinterest, jossa käyttäjä etsii palvelusta kuvia häntä kiinnostavien aiheiden sanoilla ja palvelu ehdottaa kuvia inspiraation lähteeksi luovalle tekijälle. Tällaisissa palveluissa kuitenkin piilee ongelma, johon pitäisi tutkimukseni lähteiden perusteella tarttua vahvemmin.

Ilmaiset tiedonhakupalvelut internetissä ovat aina mainosrahoitettuja. Mistä voimme varmasti tietää, jos Pinterest palvelu esimerkiksi antaa kuvaehdotuksia asioista, joita sitten hetken päästä internetissä asioiva päätyy ostamaan? Pinterest saattaa pahimmillaan hallitsemattomassa ja harkitsemattomassa käytössä aiheuttaa lisääntyvää pikamuodin kulutusta, heräteostoksia ja roskaamista. Myös Pinterest on haastettu muutaman vuoden sisällä oikeuteen esimerkiksi tiettyjen myyjien suosimista algoritmein, eli jokin kuvamateriaalia palveluun jakanut tarvikkeita myyvä firma oli pystynyt manipuloimaan kuvahaku tuloksia rahallisesti, joten ideapankki muuttuikin puhtaaksi mainoskanavaksi. Samassa oikeusjutussa Pinterest oli myös ottanut itse välistä merkittävästi joitain klikkimainonnan tuloja, mikä häytti toisten yrittäjien liiketoimintaa (Intrado, GlobeNewswire, 2021). Tämän lakikiistan lisäksi Pinterest joutui vuonna 2020 lakikiistaan huomattessaan, että yhtiö levitti julkisesti sukupuolta syrjivää viestintää. Lopulta tapausta käsiteltiin yhtiön sisäisessä kiistassa, missä naistyöntekijöitä ei valittu yhtiön johtotehtäviin sukupuolensa takia. Tämä ilmiö näkyi myös hakualgoritmeissa. Naisoletetuille ja miesoletetuille palvelu tarjoaa erilaista räätälöityä sisältöä (New York Times, 2021). Pinterestia käytetään kouluissa käsityön ja kuvataiteen opetuksen yhtenä ideapankkina monien aikakauslehtien lisäksi. Palvelun sisältö uusiutuu jatkuvasti ja käyttö on ilmaista, kunhan on rekisteröitynyt käyttäjä. On ymmärrettävää, miksi koulut sen sijaan, että tilaisivat monia kalliita paperi aikakauslehtiä päätyvät käyttämään kansainvälistä ja monipuolisempaa palvelua. Palvelu ei ole ainoa laissaan, minkä vuoksi ilmiö on tutkimuksessa havaitun muun datan tulokset huomioiden huolestuttava. Muut havaitut ilmiöt listattuna luvussa 6.

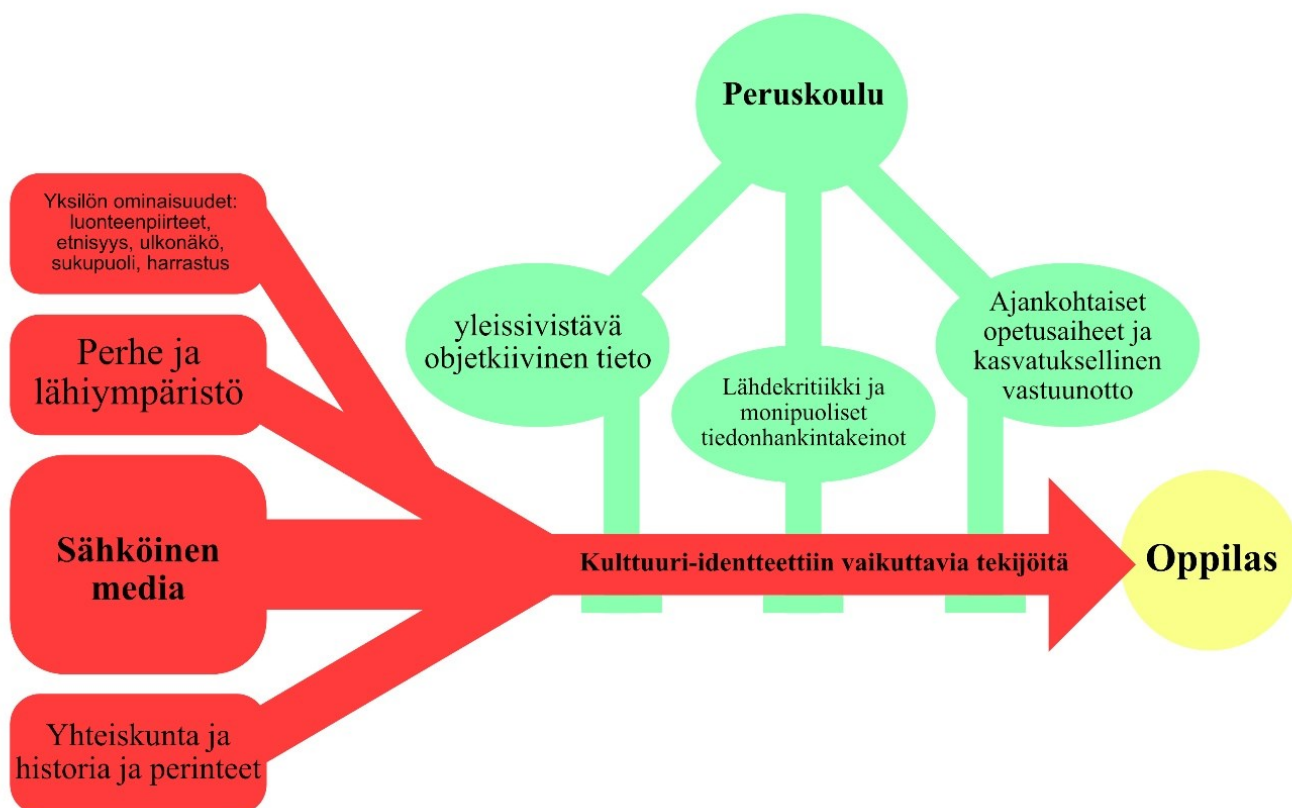
Luonnollisesti lapset käyttävät vapaa-aikaansa myös sosiaalisessa mediassa, jota ei sovi väheksyä kulttuuriopetuksessa. Sosiaalinen media voi olla nuorille ensimmäinen kosketus esimerkiksi vaatemuotiin, ulkomaiseen kulttuuriin, musiikkiin, ruokaan, elämäntapoihin ja niin edelleen. Mahdollisuuksia imeä itseensä kiinnostavia vaikutteita seuraamalla eri kanavia on valtava. Tik Tok- palvelu on kiinalaisomisteinen sosiaalisen median palvelu, jonka käyttäjämäärät räjähtivät viimeisen parin vuoden aikana. Myös suomalaisnuoret katsovat sieltä lyhytvideoita, reagoivat niihin ja tuottavat myös itse luovaa sisältöä. Jo heti palvelun alkuvaiheissa kouluissakin nousi paljon meteliä palvelun sisäisistä vakavista kiusaamis- ja rasimitapauksista ja yhtiön yksityisyysasetuksista, jotka noudattavat Kiinan lakia, jossa yksityisyyden määritelmä ei ole läheskään sama kuin Suomessa (Yle, 2020).

Toinen nuorten laajassa käytössä oleva mainosrahoitteinen sosiaalinen media Instagramin todettiin syrjivän vähemmistöjä ja manipuloivan käyttäjän uutisvirtaa poistamalla trans-ihmisten profiileja ja kieltävän heiltä ammatillisen profiilin luonnin sekä mainosisältöisen kuvan postaamisen, jossa on trans- ihmisiä (Rollingstone, 2019). Paljastuneen tapauksen ja mediauutisoinnin jälkeen Instagram päivitti palvelunsa ehtoja, mutta ongelmat sukupuoli-vähemmistöä edustavien osalta eivät parantuneet, sillä kun uudet sukupuolen ilmaisevat kategoriat helpottivat kiusaajia lähestymään käyttäjiä häiritsevillä viesteillä.

Yhteistä kaikkien palvelujen mainosten ongelmallisuudessa on se, että ne joko toimivat eri maan kulttuurin ja lainsäädännön puitteissa eikä siten sopeuta sovellusta kansainväliselle yleisölle. Vielä yleisempää kuitenkin on se, että ohjelmistojätit määrittävät itse sisällöstään ja mainoksestaan tekemänsä algoritmit rahanansaitsemisen maksimoimiseksi. Kysymys kuuluu, olisiko peruskoulun ja valtion jollain tavalla tartuttava kontrolloivasti tilanteeseen ainakin alaikäisten osalta. Eihän ennenkään koulun tekstiililuokan Suuri käsityölehdessä ole ollut sivujen välissä pornografista tai ihmisiä henkilökohtaisesti solvaavaa sisältöä. Siitä ei yksittäisen opettajanakaan ole tarvinnut lehtiä tilatessa murehtia.

6.3 Peruskouluopetuksessa näkyvät havainnot

Peruskoulun työkalut kulttuuri-identiteetin tukemiseen

Kuvio 7, Peruskoulun työkalut kulttuuri-identiteetin tukemiseen (Vanne)

Aineiston pohjalta luotiin ajatusta eteenpäin vievä kuvio 7 selkeyttämään havaintoja käytetyistä lähteistä. Kuvio on eteenpäin viety osa kuvioista 1, Yksilön kulttuuri-identiteetti Benjaminin 2014, joka esitti kulttuuri-identiteettiä maahanmuuttoa käsittelevässä kontekstissa. Tehty kuvio pyrkii selittämään peruskoulun käyttämiä vaikutuskeinoja peruskoululaisen elämään kulttuuri-identiteetin suhteen. Lisäksi kuviossa esitetään havaintojen perusteella, että suurin osa kulttuuri-identiteettiin vaikuttavista tekijöistä on jollain tapaa nivoutunut sähköisen kulttuurisällön alle. Kuvio rakentuu vasemmalla yksilön omien kokemusten lisäksi alaspäin vaikutusalueeltaan yksilöstä ulospäin.

Esi- ja Peruskoulu tarjoaa kulttuuriopetukseen perustyökaluja tuottaa, tulkita ja arvioida kulttuuria. Kuvataiteen opetuksessa mm. tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla. Oppiaineessa tarkastellaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista sekä tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin (Halen, 2017, 11-15; Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry, 2015). Käsityön opetuksessa huomioidaan oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely-, ja kirjastokäynneillä (Kulttuuriperintökasvatuksen seura Ry, 2014).

Kulttuuri-identiteetti kasvatustyössä antaa mainion alustan oppiainerajoja yhdistäville opetuskokonaisuuksille. Koulun projekti, työpajapäivät tai teemaviikot ovat omiaan tällaisen oppimisen toteutuksesta. Opettajan voisi olla myös hyvä painottaa nuorten hyvinvointia ja kulttuurillista kokemusta suunnitellessaan ryhmien ja oppilaiden vanhempien kanssa luokkaretkiä ja opintomatkoja. Näin määrittelee kotisivullaan opetusalan ammattijärjestö (OAJ, 2021).

Vaikka kuviossa 7 mainitaan kasvatuksellisen vastuunoton vain yhdessä kuplassa, peruskoulu ottaa suomalaisessa yhteiskunnassa tehtäväkseen kantaa vastuun peruskoulun toteuttamisesta oppilaan ja perheen täyttäessä omat velvollisuutensa perusopetuksen toteuttamiseksi. Kasvatustiede tieteenalana kehittää opetusalaan huomioiden, että peruskoulu instituutioon takaa yleissivistävän sisällön ajantasaisuuden ottaen samalla vastuun opetettavassa sisällössä.

opintopolku.fi sivuilla, 7–9 luokkien oppimisympäristöjen ja työtapojen opettavan yleisesti toiminnallista oppimista. Toiminnallisen oppimisen tavoitteena opettaa perusteita työskentelyyn asennoitumisesta, arkielämän taidoista ja yhteisössä toimimisesta. Oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt nivoutuvat teemallisesti yhteen opetussuunnitelmassa. Tämä perusteli aineiden välisen yhteistyön kehittämistä (Opetushallitus, 2021).

6.4 Oppiaineiden välinen yhteistyö kulttuuriopetuksen kehityksessä

Perinteisesti Suomen taidekoulut ovat toimineet perinteen mukaan taideteollisen opetuksen piirissä. Opintosisällöltään opetus on ollut hyvin paljon materiaali ja menetelmäkeskeistä. Taideteollisen opetuksen tuloksina olemme nähneet Tapio Wirkkalan lasitöitä, Marimekko kuoseja ja Artekin tyylisiä suomalaisen muotoilun myyntiliikkeitä. Helsingin taideteollinen instituutti perustettiin 1871 ja toimi itsenäisenä opetuslaitoksena vuoteen 2010. Oppilaitoksen opintosisällöissä voisi olla jotain sovellettavaa tulevaisuuden kulttuuriopetuksen maailmaan. Malliopettamisen käytäntöjen sijaan voitaisiin keskittyä oppiaineiden inkluusioon. Jota nykyinen peruskoulun opetussuunnitelma käsityön ja kuvataiteen tavoitteissaan listaa (Aalto Yliopisto, 2020; Kulttuuriperintökasvatuksen seura Ry, 2014).

Merkityksellisen oppimisen ja merkityksellisen tuotteen luominen on oppilaille tärkeää. Se motivoi opinnoissa ja saattaa oppijan proaktiiviseksi toimijaksi reaktiivisen sijaan. Vanhakantainen opetuskulttuuri, jossa oppitunnit kuljetetaan opettajajohtoisesti, on todettu tehottomaksi, mutta myös jatkuvan kehittymisen kulttuurissa myös erittäin hitaasti muuttuvaksi järjestelmäksi. Osallistavassa opetuksessa oppilaalle annetaan mahdollisuus olla osallinen oman ympäristön muokkaamisessa (Virolainen, 2015, 43-47).

Perinteisestä taideteollisen ja malliopettamisen metodeista on siirrytty tänäpäivän kulttuuriopetuksessa erityisesti käsityön puolella laajempien käsitteiden pariin. Yleisellä tasolla käsityöopetuksen peruskoulun opetussuunnitelma luonnehtii nykyaikaista käsityöopetuksen olevan kokonaisuus suunnittelutaitoja, prosessihallintaa, avaruudellista hahmottamista. Oppiaineen sisältöjen tavoitteena on opettaa luovuutta, suunnitteluosaamista,

pitkäjänteisyyttä ja innovatiivista työskentelyä. Muutoksena havaittavasti opetussisällöllisesti 2014 peruskoulun opetussuunnitelman uudistuksen jälkeen on painotettu käsitteinä innovaatiota, monimateriaalisuutta, kokonaista käsityötä (Opetushallitus, 2014).

Uudistukset toivat mukanaan kahdelta osaa tavoitteen ainerajoja rikkovaan oppiaineiden väliseen yhteistyöhön joka on ollut toteutuva ilmiö jo ennen 2014 uudistusta kunnissa, joissa yksittäiset opettajat itse ovat olleet kiinnostuneita yhteistyöprojekteista ja järjestäneet esimerkiksi kuvataiteen ja käsityön opetuksen välisiä yhteistyöprojekteja. Tällä lisäyksellä pyrittiin teemoittamaan konkreettisemmaksi oppilaille koko käsityötuotteen valmistusprosessi ja sen saattaminen käyttöön kokonaisen käsityön tavoitteen saavuttamiseksi (Opetushallitus, 2021).

Monimateriaalinen käsityö oli samankaltaisesti toimiva opetussisällöllinen tavoite. Aiemminkin puhtaasti kaksijakoisessa käsityöopetuksessa, jossa tekstiili- ja tekninen työ yleensä tekivät itsenäisiä omia töitä esiintyi eri materiaalejen yhdistämistä yhden opettajan johdolla. Monimateriaalisuus pyrkii tavoittamaan enemmän käsityöstä mahdollisesti kiinnostuneita oppilaita asettamalla tavoitteeksi, että tekstiilin ja teknisen työn materiaalit ja menetelmät yhdistyisivät oppilastöissä. Pyrkimyksenä monimateriaalisella opetuksella on laajentaa kuvaa siitä että käsityön yleisellä osaamisella ja valmistusprosessien laajemmalla ymmärryksellä oppilaat ymmärtäisivät yhä laajemmin tuotesuunnittelusta, tuotteista ylipäätään ja eri ammattialojen työtehtävistä.

Uudistukset lähtivät liikkeelle hitaasti ensin yliopistojen opettajakoulutuksen ja peruskoulun opetussuunnitelman kautta. Suunnittelupöydällä olevaan uuteen käsityöopetuksen ollaan viemässä yhä enenevässä määrin oppilaan oman oman aktiivisuuden ja oivaltamisen kautta eteneviä oppimisprosesseja. Jo nyt käytössä oleva uusin peruskoulun opetussuunnitelma asettaa seitsemäsluokkalaisten peruskurssien tavoitteeksi esimerkiksi yrittäjyyden ja työelämätaidot (L6) tavoitteena kontekstualisoida oppimisprosesseja tosimaailman tarpeisiin yhä tiiviimmin. Koko peruskoulun on linjannut yleiseksi tavoitteeseen lisäksi sisällyttää opetukseen monilukutaidon (L4), josta maininta on siirtynyt nyky opetussuunnitelmaan myös käsityön ja kuvataiteen opetuksen yhdeksi tavoitteeksi. Oppilaan aktiivinen rooli käsityömenetelmien ja välineiden selvittämisessä omassa projektissa rinnastetaan kriittisen luettavan materiaalin ja tiedonhankinnan taitoihin. Kulttuuriopetuksessa monilukutaidolla

pyritään tukemaan oppilaan yleistä kriittisen ajattelun kehittymistä mikä on peruskoulun päätavoitteista (Opetushallitus, 2021).

6.5 Perheen ja lähiympäristön vaikutukset

Laura Puolamäen tuoreessa väitöskirjatutkimuksessa tutkittiin hyvin yksityiskohtaisesti tutkimuksessa esiteltyä käsitettä lähiympäristöstä sen esimerkein. Lähikulttuurin ja perheen tavat ja arvot huomattiin tutkimuksessa heijastuvan kaukaakin menneestä peritystä kulttuuriympäristöstä. Vaikutukset perheen ja lähiympäristön tapoihin luettiin tulevan myös ihmisten maailman ulkopuolelta luonnosta, josta se aivan alun perin olikin lähtöisin. Ihminen on aluksi sopeutunut ympäristöön ja on sen jälkeen alkanut hyödyntämään ja muokkaamaan sitä. Tutkimusympäristö, jota Puolamäki tutki paljasti lähiympäristön Eurajoen kunnan rakentuneen luonnon asettaman joen ympärille, joka määritteli pitkään kaikkea paikkakunnan ihmisten elämää. Vielä nykypäiväänkin säilynyt paikkakunnan nimi on siitä muistona (Puolamäki, 2020, 38-42; Fadjukoff, 2007, 16-21).

Kotipaikan sijainnilla on siis merkitystä esimerkiksi perheen työssäkäyvien elinkeinoon ja sitä kautta varallisuuteen. Hyvät kauppareitit mahdollistivat tavarain ja kulttuurin vaihdon isoissa satamakaupungeissa, mikä näkyy Suomessakin isojen kaupunkialueiden sijoittumisena. Isot kaupungit loivat mahdollisuuden kirkon ja hallinnon vahvemmalle järjestäytymiselle, joka loi pohjan kaupunkien korkeakouluille. Isoissa kaupungeissa onkin enemmän kouluttautuneita perheitä, joka usein on yhteydessä myös varallisuuteen. Varallisuuden jakautuminen kaupunkiin synnytti kauppojen kehittymisen isoille paikkakunnille. Suhde kuluttamiseen ja ostamiseen on kaupungeissa ja maaseudulla erilainen (Julkunen, 2007, 18-48).

Uskonto määrittelee yhä edelleen suomalaista kulttuuria ja suura osaa kaikista kansallista vapaapäivistä, jolloin ihmisillä on aikaa perheelleen vapaa-ajalla. Moni juhlista on hyvin paikalliskulttuurisidonnaisia. Joulun vietto on länsi maissa suurin yksittäinen kirkollinen kristillinen ilmiö, joka näkyy niin kirkossa, kotona, koulussa, mediassa ja kauppoissa. Joulua on myös kritisoitu sen vieton muuttumisesta yhä kulutuskeskeisemmäksi kaupalliseksi juhlaaksi (Seljavaara & Kärjä, 2005, 16-21). Muista kulttuureista Suomeen tulevat eivät välttämättä omaksu joulun viettoa omaksi, minkä vuoksi varsinkin uskontoon liittyvissä juhlissa osa esimerkiksi maahanmuuttajaväestöstä ei halua osallistua tapahtumaan tai koe olevan osana tätä kulttuuria, minkä vuoksi jäävät yhteisön ulkopuolelle. Käsityö ja

kuvataideopetuksessa pääsiäinen ja joulu näkyvät usein hyvinkin vahvasti opetussisällössä ja opetusta teemoitetaan ajanjaksojen ja valtakulttuurin perinteiden mukaan. Olisi kuitenkin hyvä muistaa, että Suomessa vallitsee uskonnon vapaus, mikä takaa kelle tahansa mahdollisuuden vaatia omaa uskontoaan opetettavaksi koulussa. Oppilaalla on lisäksi oikeus kieltäytyä kirkossa käymisestä ja samalla esimerkiksi joulu teemaisesta opetuksesta. Kaupallistunut joulu nostaa myös kysymyksen siitä, mihin kaikkeen raja perinteiden opetuksessa tulisi vetää. Lisäksi kalenterimerkityt angloamerikkalaisesta kulttuurista tullut halloween vaikuttaa Euroopassa lähinnä kaupallisiin intresseihin. Perusopetuksen käsityön opetuksen tavoitteet monilukutaidosta, lähdekriittisyydestä ja kestävästä kehityksestä ovat vähintään osittain konfliktissa kaupallisten kulttuuri-ilmiöiden kanssa. Se onko perusteltua sivuttaa valtavan suosion saavuttaneita ilmiöitä kokonaan on asia erikseen.

6.6 Lähteiden pohjalta tehdyt johtopäätökset

Mahdolliset käytännön keinot toteuttaa kulttuuri-identiteetin kehitystä peruskoulumaailmassa

Kuvio 9, Mahdolliset käytännön keinot toteuttaa kulttuuri-identiteetin kehitystä peruskoulumaailmassa, (Vanne)

7 Tulokset

7.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Tutkimuksen lähteiden laajuudesta johtuen saaduista havainnoista voisi löytää hyvin moneen kysymykseen yleistettäviä vastauksia. Tämä itsessään on merkki kvalitatiivisen tutkimuksen osittaisesta onnistumisesta. Sillä tutkimusmenetelmän laatukriteereinä on määritelty saatavan datan monipuolisuus (Bowen, 2009, 31-32). Tämä tutkimus on kuitenkin oman uskottavuutensa ja tutkimusmenetelmänsä vuoksi rajannut lähteistä saadut tulkinnat vastaamaan kolmeen ennakolta asetettuun kysymykseen fenomenologisen tutkimuksen mukaisesti. Alla seuraavaksi vastataan esiasetettuihinkysymyksiin saadun laadullisen kirjallisen datan avulla, jotka listattiin luvussa 8. Tuloksien lukemisen helpottamiseksi vastaukset on asetettu listaksi jokaisen tutkimuskysymyksen alle. Tutkimuskysymys 3:n kohdalla kursiivilla kirjoitettu tekstiosuus tarjoaa tutkielman lähteiden pohjalta vastausta edellä mainitun haasteen ratkaisemiseksi.

1. Miten peruskoulun käsityön ja kuvataiteen opetus tukee kulttuuri-identiteetin kehitystä?

- Kulttuuritoimintaan osallistumisella on yhteys itseilmaisuuun myös yleisesti yhteiskunnassa. Yksilö hyötyy kulttuurin työkaluista itsensä kuultavaksi saamisessa varsinkin, jos on hankaluuksia kirjoittamisessa ja kielellisen tuottamisessa.
- Oppilaan kriittisen ajattelun tukeminen ja oppimisprosessien liittäminen reaali maailmaan on hyväksi.
- Käsityö ja kuvataideopetus antavat oman panoksensa monilukutaidon kehittymisessä. Opettaa prosessiajattelua, itseilmaisua, ongelmanratkaisua ja esimerkiksi symboliikkaa.
- Uusien kulttuurien opettaminen: Oman kulttuurin edistämisen mahdollistaminen on edellytys kulttuuri-identiteetin kehittymiselle.

Pitää myös opetussisällön yksilöä kiinnostavana.

- Turvallinen, ymmärtävä ja kannustava kasvuympäristö tukee kulttuuri-identiteetin kehitystä. Identiteetin kehitystä voi tukea kannustamalla osallistumiseen yhteisöön.
- Kulttuuritoimintaan osallistumisella on yhteys itseilmaisuuksiin myös yleisesti yhteiskunnassa. Yksilö hyötyy kulttuurin työkaluista itsensä kuultavaksi saamisessa.
- Peruskoulu antaa työkaluja tulevaisuudelle! Paremmalla identiteetillä omaavan ihmisen odotetaan tutkimustulosten mukaan pystyvän paremmin hallitsemaan omaa henkilökohtaista kehitystä ja hallitsemaan sosiaalispsykologista terveyttään myös nuoruuden jälkeen myös keski-iässä.

2. Mitä vaikutuksia sähköisellä kulttuurimedialla on oppilaan henkilökohtaiseen kulttuuri-identiteetin kehitykseen?

- Kaupallinen sähköinen media vaikuttaa nuoriin heidän yleisimmin käyttämissä viihde- ja tietomedioissa.
- Sähköisten viestimien monipuolinen käyttäminen opetuksessa ja kansainvälisten lähteiden käyttö yhdistää opetusta oppilaan arkeen
- Sähköinen media voi olla osalle nuorista ainoa kanava itseilmaisulle, vaikuttamiselle ja osallisuuden kokemukselle
- Syrjäseuduilla sähköinen kulttuurimedia on yksi harvoista kaikkia koskeva kulttuurimedien lähde, jonka yhteisö voi olla hyvinkin interaktiivinen
- Varattomuus ja osattomuus voi ohjata erityisesti kaupallisen kulttuurin sisällä osan ihmisistä ulos koko yhteisöstä (raha ja kulutus avainasemassa)
Peruskoulu ja kunnat voivat mahdollistaa maksutonta opetusta ja harrastustoimintaa nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Harrastustoiminnan ja kulttuuritapahtumiin osallistumisen yhteys yksilön hyvinvointiin ja aktiivisuuden työyhteisössä on havaittu.

3. Mitä kulttuuri-identiteetin kehittymisen haasteita yhteiskunnassa on huomattu ja miten peruskoulu voisi vastata tähän?

Tämän tutkimuskysymyksen listattuihin haasteisiin on vastattu tutkijan aineistotutkimusta tukevalla vastauksella. Vastaukset haasteisiin erottamisen helpottamiseksi on kirjoitettu kursiiivilla.

- Osattomuuden kokemuksiin on yhdistetty oman itseilmaisun kyvyttömyyttä, joka ilmiönä on ylisukupolvinen ja helposti periytyvä. Maksuton peruskoulu pystyy puuttumaan tähän. *Kulttuuritoimintaan osallistumisella on yhteys itseilmaisuun myös yleisesti yhteiskunnassa. Yksilö hyötyy kulttuurin työkaluista itsensä kuultavaksi saamisessa.*
- Vähemmistökulttuurien edustajien osattomuus liittyy usein kulttuurilliseen ulkopuolisuuteen ja varattomuuteen. *Kommunikaatio oppilaan, kodin ja koulun henkilökunnan välillä hyväksi osallisuuden kokemukseen.*
- Negatiivinen suhtautuminen kädentaitoihin, kuvataiteeseen ja musiikkiin viestii yleensä suvaitsemattomuudesta ja arjen ankaruudesta. Yksilöön se heijastuu usein itseilmaisun kyvyttömyytenä, pahoinvointina ja eristymisestä yhteisöstä. *Peruskoulun kokonainen käsityö ja monimateriaalisuus pyrkii uusina opetusmenetelminä konkretisoimaan käsityön opetusta sekä käyttökohteita ja liittämään sitä kiinteämmin oppilaan arkeen ja ympäristöön. Kulttuurikasvatus ylipäättään antaa uuden työkalun ilmaista itseään ja vaikuttaa muuten, kun kirjoitetulla tekstillä ja sanoin.*
- Kulutuskulttuuri ja alitajuinen monikansallinen mainos vaikuttaminen on lisääntynyt valtavasti ensin tv:n ja nykyisin korostuneesti internetin myötä. Vaikutus ulottuu kaikkiin ikäluokkiin aina vauvasta vaariin. Työkaluna toimimisen sijaan, kokemattomalle medialukijalle sähköinen media erittelee sinne kuuluvat ja kuulumattomat kulutusyhödykkeiden avulla eri ryhmiin. Merkkituotteet ovat statussymboli siinä missä vastaava merkitön tuote leimaa ulkopuoliseksi ja ei menestyväksi. *Peruskoulun kulttuuriopetus tarjoaa kriittisen ajattelun ja median monilukutaidon kehittymisen kannalta arvokasta*

tietoa materiaaleista, muodosta, funktionaalisuudesta, viestinnästä, estetiikasta, symboliikasta ja kulttuurihistoriasta.

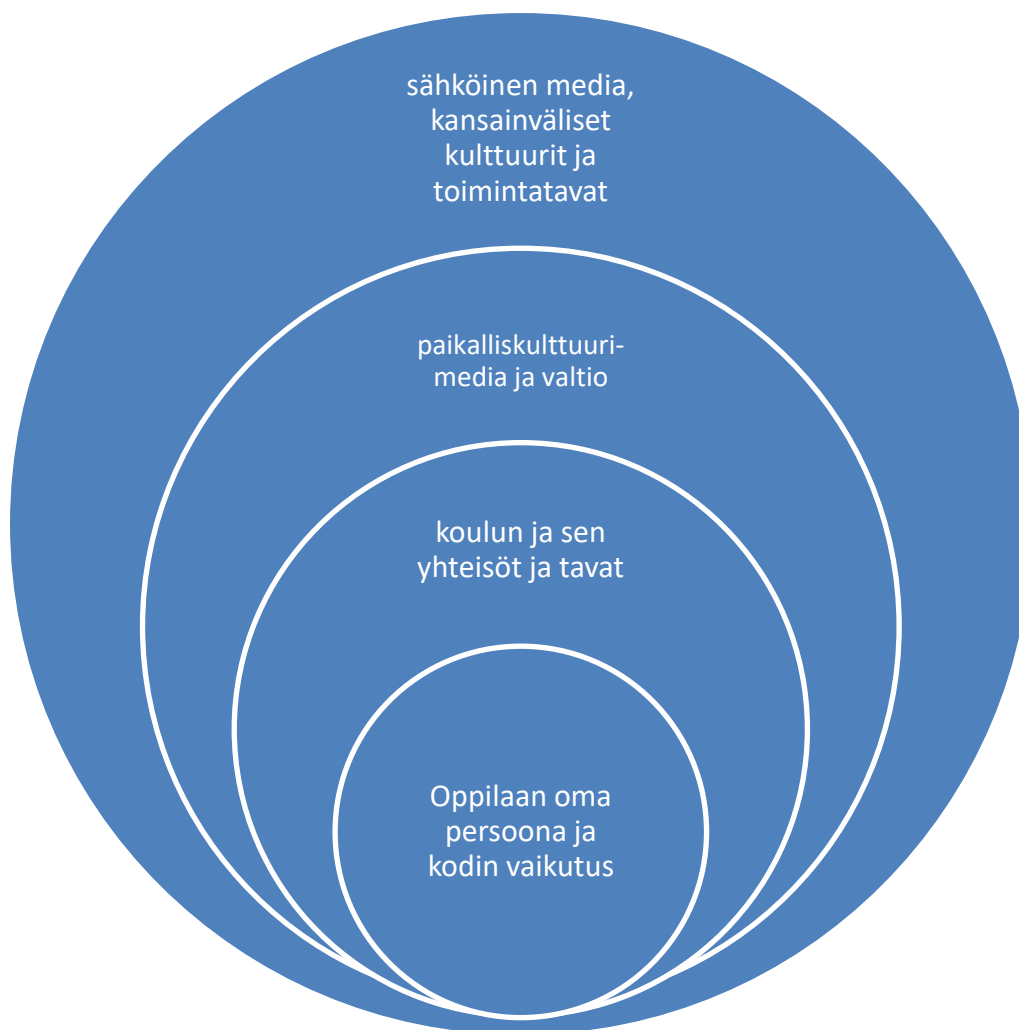
- Kuluttaminen yleensä on nykyajan itseilmaisun trendi, johon on kannustettu myös vastuullisen median kautta esimerkiksi ohjaamaan vastuullisten yhtiöiden tuotteiden pariin. Moniääninen media vaikeuttaa kuitenkin vastuullisen kuluttamisen tulkintaa. Onko esimerkiksi urheilutuotemerkkien tuotemainonta puhdasta urheilullisen elämäntyylin terveysvaikutuksia edistävää kampanjointia, vai onko esimerkiksi vuosittain vaihtuvien mallistojen tehokulutus kampanjoita. *Peruskoulu voi käsitellä isoja ja vaikeita kampanjoita vaikkapa suosittujen tuotemerkkien materiaalilaadun tutkimuksilla ja kuluttaja- ja kysymysten läpikäynnillä oppitunneilla. Nämä kuuluvat nykyisinkin opetussuunnitelmien sisältöihin.*
- Kulttuuri-identiteetin kehityksen häiriöt ja mahdollinen estyminen ovat nykyajan ongelma moniarvoisessa yhteiskunnassa. Kulutuskulttuurin aiheuttaman psykologisen paineen on todettu aiheuttavan nuorten henkistä pahoinvointia ja psykofyysistä pahoinvointia. Kulttuuri-identiteetin kehittymättömyydestä kärsivä ihminen voi altistua käytös ja mielentilan häiriöille, mikäli ei koe kuuluvansa minkään sosiaalisen yhteisön jäseneksi tai pystyvänsä puhumaan tai toimimaan tällaisten konstruktioiden asettamilla ehdoilla. (esimerkkinä oppilas ei kuulu minkään kerhotoiminnan piiriin) Sosiaalisesti yhteisöistä poissuljetut hakeutuvat kuitenkin yleensä omiensa pariin ja lieveilmiöt kasaantuvat. Helsingissä huono-osaisten nuorten jengiväkivalta on kärjistetty esimerkki. *Peruskoulun täytyy pyrkiä tavoittamaan kaikkein heikko-osaistakin oppilaat opetuksessa eriyttämisen menetelmiä apuna käyttäen. Kunnallinen tukiverkko tarjoaa koulu-yhteistyössä edullisia harrastusmahdollisuuksia, jossa oppilaalla on mahdollisuus kokea olla osa toimivaa yhteisöä.*
- Omat opetuskulttuurimme sisäiset rakenteet ovat osin vanhentuneet ja siitä hälyttäviä esimerkkejä ovat nuorten pahoinvointi ja lukemisen- sekä kirjoitustaitojen laskeminen. *Peruskoulun tulisi uudelleen määrittää ja keskustella yhteiskunnallisesti mitkä ovat kansalaisten perustaidot ja mitä*

peruskoulun jälkeen on osattava. Ulkokulttuuriset ilmiöt eivät automaattisesti ole uhka Suomelle vaan mahdollisesti järjestelmää kehittäviä keinoja voi löytyä nimenomaan muiden maiden koulutusjärjestelmistä.

7.2 Työkalut kulttuuri-identiteetin tukemiseksi jatkossa

Tämä tutkimus on avannut kulttuuriopetuksen sisältöjä, metodeja ja valaissut yleisesti yhteiskunnassa havaittua ongelmaa. Kulttuuri-identiteetti ei ole ollut kasvatustieteen huomion keskipisteenä termin ollessa käytössä lähinnä taito- ja taideaineiden opetuksessa. Kulttuuri-identiteetti on kuitenkin asia, joka ulottuu yhteiskunnan jokaiselle tasolle. Kyse on jokaisen ihmisen peruskehitystehtävästä, jonka toteutumista voi tukea lähes kaikilla yhteiskunnallisilla tasoilla, joissa ollaan toiminnassa ihmisten kanssa.

Suomi on ja tulee jatkossakin olemaan enenevässä määrin moniarvoinen ja moniääninen yhteiskunta. Kansainvälinen keskustelu Suomessa on tätä päivää, ja yhteisöt koostuvat tulevaisuudessa maahanmuuton ja kulttuurivaihdon ansiosta yhä moninaisimmista arvoista, perinteistä ja kulttuureista. Peruskoulun tulee uudistua sen kehityksen mukana tarjoten mahdollisimman monelle Suomessa peruskoulua käyvälle nuorelle mahdollisuuden osallistua vaikuttamiseen moniarvoisessa yhteiskunnassa. Erityisen tärkeää on keskusteluun kannustaminen ja tärkeimpänä mahdollistaa nuorelle miellyttävä ja turvallinen elämä. Tämä tutkimus esittää seuraavaksi kuviomuotoisen työkalun avuksi kulttuuri-identiteetin tukemiseen. Se on luotu tutkimustuloksia apuna käyttäen.

Kuvio 10, Kulttuuri-identiteetin kehitystä tukevan opetustoiminnan suunnittelun apuväline, (Vanne)

Tutkijan rakentamassa kuviossa vaikutusympäristöt ovat yhteydessä toisiinsa. Opettajan ja opetussuunnitelman laatijan tulisi aina ottaa huomioon, että kaavion kaikki kehät ovat vaikutuksessa sisimpään osioon eli yksittäisen oppilaan kulttuuri-identiteettiin ja sen kehittymiseen. Mitä lähempänä yksittäinen kehä on sisintä, sitä suurempi on sen vaikutusvoima oppilaaseen. Oppilas kantaa mukanaan aina tapakulttuuria monelta eri tasolta. Lisäksi pallojen koko kertoo vaikutuksen voiman yhteiskunnassa. Mitä isompi kehä, sitä suurempi vaikutus.

Sähköinen media on voimakas, mutta se vaatii toimiakseen kasvualustan. Sen vaikutusvoimaa yksilöön edesauttavat alemmat vaikutuksen kehät, jotka omaksuvat ulkokulttuurisia piirteitä.

Esimerkkinä: Kansainvälinen sähköinen media tuo mukanaan uuden muotilellyllityksen. Paikallismedia muuttaa ulkokulttuurisen sisällön maan sisäiseen levitykseen sopivaksi ja nykymaailmassa esimerkiksi internetin videopalvelut ja web-mainokset alkavat välittää viestiä uudesta villityksestä. Jos yleinen mainoskampanjointi yhtiömuotoisesti ei vielä saa kiinni yksilöä, on nykymaailmassa sosiaalisen median kaltaisia palveluja, joissa joko oman yhteisön tutut tai suositut sosiaalisen median vaikuttajat esittävät omaksuneensa ulkokulttuurin ilmiön. Tässä tapauksessa olemme kaavion toiseksi sisimmällä kehällä, joka on jo suorassa vaikutusyhteydessä yksilöön ja perheeseen. Yksilö ja perhe tekevät viimeisen päätöksen joko hylätä tai omaksua esitetty kulttuurin muoto.

Yksilöllä tulisi aina olla mahdollisuus valita ja arvioida kriittisesti hyväksyykö hän esitetyn kulttuuri-ilmion osaksi omaa kulttuuri-identiteettiään. Tämä on tutkimuksen tuloksena esitetty peruseriaate. Kulttuuri-identiteetin terveen kehittymisen kannalta kaiken annetun median kohdalla tulisi käydä kriittisen arvioinnin kierros. Kaaviossa isompi ympyrä on esitetty olevan lisäksi vastuussa sisemmän ympyrän hyvinvoinnista. Koska sähköisen median tuottajat toimivat hallitsemattoman suurella alueella on sisempien ympyröiden tahojen oltava vastuussa heidän ollessa haluttomia tekemään tarkempaa harkintaa pienempien kulttuurialueiden osalta. Opettaja voi käyttää tätä kaaviota muistin apuna käsitellessään esimerkiksi uusia ajankohtaisia aiheita oppitunneillaan tai selvittäessään oppilaan vaikeuksia kulttuuri-identiteetin kasvuun liittyen.

Suomen koulujärjestelmän eduksi peruskoulun käyvät käytännössä kaikki maassamme asuvat alle 18- vuotiaat lapset ja nuoret. Myös toinen koulutusaste on nyt maksuton sekä pakollinen, joten mahdollisuudet tavoittaa ja helpottaa nuorten kulttuuri-identiteetin kehittymistä on kansainvälisesti todella hyvällä tasolla. Suomalaisen kulttuuriopetuksen kulmakivinä pidetään oppilaan subjektiivista osallistumista opetukseen sekä tiedonhankinnan ja itseilmaisun taitoja. Tekemisen suunnittelu ja lähdekritiikki ovat nousseet tärkeiksi, ellei tärkeimmiksi opintosisällöiksi. Tavoitteet huomioiden olisi ehdottoman tärkeää selvittää syitä siihen, miksi osa oppilaista ei osallistu keskusteluun ja miksi osa oppilaista kokee osattomuutta (Opetus ja Kulttuuriministeriö, 2020; Opetushallitus, 2014).

Oppilaan todella aktiivista roolia vaativa koulujärjestelmä on osalle oppilaista raskasta ja vaikeaa. Tutkimukseni perusteella osattomuuden ongelman kitkemisen sijaan opetuksen pitäisi keskittyä enemmän oppilaan itseilmaisun mahdollistamiseen monipuolisemmin.

Vakiintuneen järjestelmän rakenteet eivät suoraan ole inklusiivisia, jos ne pakottavat osallistumaan vanhan järjestelmän tapojen mukaisesti. Esimerkiksi kuvataide ja käsityö ovat oivallinen alusta ilmaista opiskelijatöillä aiheita, jotka eivät ole vielä muodostuneet ajatuksista sanoiksi. Oppilastöille ei siten pitäisi antaa aina niin tarkkoja raameja. Esimerkkinä: saunakauha saunaan, isänpäivälahja isälle tai joulukoristeet kotiin. Kaikki edelliset ovat kulttuurisidonnaisia tapaperinteitä, jotka eivät automaattisesti tue yksilön kulttuuri-identiteetin kasvamista ja oman osallisuuden edistämistä opetuksessa. Samaa kriittistä lähestymistä tutkimuksen tulokset ehdottavat oman työskentelyn raportoinnista kokonaisessa käsityössä ja sen muodoista osana inklusiivista opetuskulttuuria (Opetushallitus, 2021).

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuuden mittareina tutkimukseen käytettiin reliabiliteettia ja validiteettia mittaavia todennusmenetelmiä. Ensin arvioitiin kysymysten toistettavuutta samassa tutkimustilanteessa. Valittu lähestyminen tutkittua ilmiötä kohtaan perustuu kirjallisen tutkimusaineiston vertailuun ja niiden pohjalta tehtyyn johtopäätökseen. Samalla aineistolla tehtynä tutkimustulos ei siis olisi muuttunut. Uusien tutkimusten tullessa saataville tulos olisi voinut mahdollisesti muuttua, mutta sille ei tutkimuksen aikarajoissa pystytty luonnollisesti vastaamaan.

Toinen huomio suuntaa tutkimuskysymyksiin ja hankitun aineiston yhdensuuntaisuuteen vastausten takana. Tutkimuksessa on käytetty laajasti vertaisarvioituja lähteitä, mikä nostaa tulosten paikkansapitävyyden todennäköisyyttä selvästi. Uutisartikkeleihin viitattaessa luotettavuuden arviointi on jäänyt journalistin ja uutiskanavan arvioitavaksi. Pro gradun tekijä itse on siis joutunut toimimaan yhtenä lähteen luotettavuuden arvioitsijana ja lukijan tulee ottaa asia huomioon tuloksia tulkitessaan. Kotimaisissa lähteissä on tietoisesti ohjattu huomio artikkeliviittauksissa esimerkiksi yhdistyksiin, ammattiliittoihin ja yleisradioon, joissa journalismin eettiset koodit ovat tiedostettuja ja tiedonvälitys ei ohjaudu ainakaan ensisijaisesti markkinalähtöisesti. On otettava silti huomioon lähteiden Eurooppa-keskeisyys ja yhteys suomalaiseen valtiovaltaan ja lakeihin.

Lukijan on lähdekritiikin lisäksi otettava huomioon ennakkokäsitykset, jotka esitettiin laadullisen tutkimuksen strategian yhteydessä luvussa 1 ja 5. Saatuihin tuloksiin vaikuttivat

luonnollisesti ennakkoon tutkijan asettamat tutkimuskysymykset. Miten peruskoulun käsityön ja kuvataiteen opetus tukee kulttuuri-identiteetin kehitystä? Mitä vaikutuksia sähköisellä kulttuurimedialla on oppilaan henkilökohtaiseen kulttuuri-identiteetin kehitykseen? Mitä kulttuuri-identiteetin kehittymisen haasteita on huomattu ja miten peruskoulu voisi vastata tähän? Johdannossa mainittiin tutkijan oman subjektiivisen ennakkohavainnon olleen se, että sähköisellä medialla tuntuu olevan oletettua vahvempi vaikutus kulttuuri-identiteettiin ja sen muodostumiseen.

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, mitä konkreettisia kulttuuri-identiteettiä tukevia opetuksen muotoja peruskoulun kulttuurikasvatus tarjoaa ja miten sitä voisi kehittää soveltamalla muiden alojen rinnastettavia käytäntöjä. Luotettavuutta lisää se, että loppupohdintaan päätyi lähinnä akateemisesti vertaisarvioituista lähteistä muodostettuja päätelmiä. Toinen tuloksia vahvistava tekijä on se, että myös tämä nimenomainen pro gradu-tutkielma on vertaisarvioitu ja työstövaiheessa kokeneemman tutkijan ohjauksella korjattu.

7.4 Loppupohdinta ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tehdyn tutkimuksen pohjalta nousi lähteiden kautta monia asioita, joita tämän tutkimuksen tekijä ei lähtenyt aiheenrajoituksen vuoksi puimaan. Alle listattuna tutkijan kirjaamia ilmiöitä, joita tähänkin tutkimukseen kootut lähteet voisivat osittain valaista uudessa tutkimusyhteydessä.

- Lähikulttuurin merkitys yksilön mielenterveydelle sekä menestymiselle koulussa ja työelämässä nykymaailmassa
- Laajempi kenttätutkimus, jossa laskettaisiin empiirisesti, kuinka monessa taito- ja taideaineopetuksen oppilastyössä on suoria viittauksia kaupalliseen kulttuuriin

- Miltä osin kaupallinen kulttuuri vaikuttaa perusopetuksen sisältöön?
- Koulun, perheen ja yhteisön tuki sekä niiden merkitys yksilön kulttuuri-identiteetin kehittämisessä
- Yksilön oma vastuu oman kulttuuri-identiteetin luomisessa ja sen suhde terveelliseen henkiseen kasvamiseen
- Yksilön suojeleminen väärältä tiedolta ja radikalisoitumisen ehkäisy sähköisen median ja kulutuskulttuurin maailmassa. Onko yhteiskuntien määrittävä uudelleen yksilön vapaudesta valita itse?

Tehty tutkimus perustuu kirjallisen aineiston vertailuun ja eri tieteenalojen käytäntöjen soveltamista peruskoulumaailmaan. Varsinaista empiiristä, uutta tutkimusta ei ole juuri toteutettu tutkimukseen vaadittavien resurssien vuoksi. Olisi erittäin hyödyllistä ja avaavaa toteuttaa valtakunnallisesti pidettävän opetuskokonaisuuden seurantaraportti, jossa olisi keskitytty kulttuuri-identiteettiä tukevan opetuskokonaisuuden toteutukseen ja saatuihin oppimistuloksiin.

Monessa kohtaa tutkimusta heräsi kysymys, kuinka paljon kaupalliset vaikuttimet voivat vaikuttaa peruskoulun opetukseen? On täysin mahdotonta ja ehkä tarkoituksen vastaista vieraannuttaa peruskoulu täysin kaupallisten ilmiöiden ulkopuolelle etenkin opetussuunnittelun ja koulun oppimiskulttuurin kehityksen kannalta. Sen sijaan varsinaista ilmiötä voisi tutkia omana tutkimuksenaan. Julkisen rahoituksen puolesta pienenevä peruskoulu voisi toisaalta hyötyä yhteistyöstä paikallisten yritysten kanssa esimerkiksi materiaalihankintoihin liittyen, mutta mitä haittavaikutuksia tällaisilla yhteistöillä voi olla kouluopetuksen toteutuksessa, jos yrittäjän toimet eivät ole kasvatus ja sivistys edellä toteutettuja?

Oppivelvollisuus laajeni Suomessa vuonna 2021 18 ikävuoteen. Tätä ennen oppivelvollisuus päättyi peruskoulun loppuun tai siihen vuoteen, kun nuori täyttää 17 vuotta (Opetus ja Kulttuuriministeriö, 2020). Käytännössä tämä tarkoittaa, että osa toisen asteen opiskelusta

kuuluu oppivelvollisuuden piiriin. Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen ovat vahvasti yhteydessä paikallisyrietykset osana koulutusohjelmaa, mikä vaikuttaa eriarvostavasti samannimisiin tutkintosisältöihin eri paikkakunnilla. Aloitteita tasa-arvoisemman ja laajentuneen oppimisvelvollisuuden toteuttamiseen on jo ajettu lukioiden ilmaisten oppikirjojen suhteen, mutta ammattikoulussa, jossa vaihtelevissa määrin yksiköstä riippuen tulee maksaa yhä edelleen erilaisista opetusvälineistä erikseen ei ole ollut tapetilla. Kulttuurialan käsi- ja taideoppilaitoksilla tämä tarkoittaa suuria muutoksia opetuksen toteutuksessa. Kulttuuri-identiteetin ja tasa-arvoisen opetuksen kehittymisen tukemista toisen asteen opetuksessa ei ole vielä tutkimusta ja aihe olisi ajankohtainen.

Mahlakaarto (2010) kirjoitti tutkimuksessaan 'Työelämä ja identiteetti' yllä mainituista ongelmista myös aikuisten työelämässä, mikä kertoo myös vastaavanlaisen perinnekulttuurista kärsimisen olevan kansallinen ongelma. Mahdollisesti kehittymätön kulttuuri-identiteetti ja oman aseman hahmottamattomuus voi laukaista työhyvinvoinnin ongelmia vanhemmalla iällä. Yhteiskunnan tulisikin jo varhaisessa vaiheessa peruskoulussa pyrkiä antamaan oppilaille tehokkaat työvälineet ilmaista itseään tilanteessa kuin tilanteessa. Ratkaisuksi Mahlakaarto esittää neuvottelupositioiden kehittämisen, vanhasta tapakulttuurista luopumisen, itsereflektoinnin mahdollisuudet ja oman paikan uudelleen määrittelemisen yhteisössä. Osaa näistä käytänteistä toteutetaankin peruskoulussa. Itsereflektio on nyt osana peruskoulun opintokokonaisuuksien arviointia toisin kuin ennen. Oppilaitos kuitenkin on määrittänyt itsearvioinnin suorittamisen reunaehdot ja vaatii sen suorittamiseen monesti hyvin raskaita työpäiväkirjoja ja raportteja, mitkä vievät aikaa varsinaiselta itseilmaisulta ja työskentelyltä. Itsereflektion arviointia tulisi siis kehittää (Mahlakaarto, 2010, 20).

Myös oppilaiden neuvottelupositioiden edistäminen on ollut muutoksen alla peruskoulussa viimevuosina. Yhä useammassa tapauksessa kouluopetuksen, varsinkin syventävän opetuksen osat pystytään suorittamaan kulttuuriopetuksessa oman suunnittelun kautta. Kulttuuriopetus on muutenkin tässä asiassa muita oppiaineita edellä, sillä pakolliseen tietoon liittyy lähinnä luokkatilan järjestys ja turvallisuussäännöt. Opetettavan sisällön osalta neuvottelupositio ei sen sijaan toteudu juuri koskaan. Opettajilla ei nykyisillä tuntimäärillä ole mahdollista mukauttaa opetusta erilaisen oppijan tai vieraan kulttuurin edustajille sopeutetuksi suoritukseksi. Käsityötä ja kuvataidetta sekä niiden toteuttamista voisi hyvin pitää vähemmän arvolatautuneena, universaalina tietona. Mutta miten paljon esimerkiksi aina toistuva

saunakauhaprojekti tai eurooppalaisen taidehistorian läpikäyminen sulkee osallistujia pois aktiivisen oppilaan positiosta? Ilmiö on laajavaikutteinen, sillä se on monesti myös osa kulttuuriopetuksen pakollisia sisältöjä.

Lähdeluettelo

- Kulttuuriperintökasvatuksen seura. 2014. Kulttuuriperintökasvatus ja sen tavoitteet näkyvät läpileikkaavasti uudistuneissa opetussuunnitelman perusteissa:
<https://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kasvattajalle/ops-2014/> (Luettu 22.10.2020.)
- Aalto Yliopisto. *Historia Aalto yliopisto*. (2020). <https://www.aalto.fi/fi/aalto-yliopisto/historia> (Luettu 11.5.2021.)
- Alma Media, Tutkimustoimisto Inspirans ja Norstat. 2019. *Nuoret ja mediakulutus2019*. Helsinki: Alma Media, Tutkimustoimisto Inspirans ja Norstat.
- Autio, O. 2016. Traditional Craft or Technology Education: Development of Students' Technical Abilities in Finnish Comprehensive School. Teoksessa O. Autio, *International Journal of Research in Education and Science* (ss. 75-84). Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Benjamin, S. 2014. Kulttuuri-identiteetti & kasvatus kotoutumisen tukena. Teoksessa S. k. Seura, *Kulttuuri-identiteetti & kasvatus kotoutumisen tukena* (ss. 56-105). Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Bowen, G. A. 2009. *Document Analysis as a Qualitative Research Method*. Cullowhee: Western Carolina University.
- Byrdina, O. G.; Dolzhenko, S. G.; & Yurina, E. A. 2018. *Art education as a way of preserving the traditional ethnocultural identity of indigenous minority peoples from the North, Siberia and the Far East*. Novosibirsk: Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin.
- Chang, L.; & Arkin, R. M. 2002. *Materialism as an Attempt to Cope with Uncertainty*. The Ohio State University.
- Course, O. 2017. Identity and Society. *Identity and Society* (s. 12). Lontoo: University of East London.
- Eilo, M. 2012. *Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä: kuudesluokkalaisten kokemuksia taidekaaren toiminnasta*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopetus.

- Elo, S.;& Kyngäs, H. 2007. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing. Teoksessa S. Elo;& H. Kyngäs, *The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing* (ss. 107-115). Oulu: University of Oulu.
- Euroopan komissio. *Cultural heritage*. Noudettu osoitteesta Culture and creativity: <https://ec.europa.eu/culture/cultural-heritage> (Luettu 5. huhtikuu 2021.)
- Euroopan komissio. *Culture and Creativity*. Funding opportunities for cultural heritage: <https://ec.europa.eu/culture/cultural-heritage/funding-opportunities-cultural-heritage> (Luettu 5. huhtikuu 2021.)
- Fadjukoff, P. 2007. *Identity Formation in Adulthood*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Geo News. *China overtakes US to become richest nation in the world: report*. Noudettu osoitteesta <https://www.geo.tv/latest/382749-china-leaves-us-behind-in-global-wealth-report> (Luettu 18. Marraskuu 2021).
- Given, L. M. 2008. *The SAGE ENcyclopedia of Qualitative research methods*. Lontoo: University of Alberta.
- Hakola, M. 2006. *Juurtuvat juuret ja reitit Kielellisesti rakentuva kulttuuri-identiteetti Portugalissa asuviensuomalaisten haastatteluiissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Halen, E. 2017. *Taide-ja kulttuurikasvatus päiväkodissa*. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Helsingin kaupunginkanslia. 2019. *Helsingin tila ja kehitys 2019*. Helsinki : Helsingin kaupunginkanslia.
- Helsingin Kaupunki. . *Malmin peruskoulu*. <https://ops.edu.hel.fi/malmin-peruskoulu/> (Luettu 3.2.2020.)
- Honkala, S.;& Tuominen, R. *Kulttuuri*. 2021. Opettajan aineisto: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/miina-ville-ja-kulttuurin-arvoitus-6> (Luettu 29.11.2021.)
- Iisalmen kaupunki. *Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus - aihekokonaisuus*. Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus -aihekokonaisuus: <https://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kasvatus-ja-opetus/Lukiokoulutus/Lyseo/Kansainvalisyys/Kulttuuri-identiteetti-ja-kulttuurien-tuntemus---aihekokonaisuus> (Luettu 5.7.2021.)

Intrado, GlobeNewswire. *Portnoy Law: Lawsuit Filed On Behalf of Pinterest, Inc. Investors.*

<https://www.globenewswire.com/news-release/2021/01/04/2152999/0/en/Portnoy-Law-Lawsuit-Filed-On-Behalf-of-Pinterest-Inc-Investors.html> (4.1.2021.)

Julkunen, R. 2007. Työ – talouden ja minän välissä. Teoksessa K. C. A. Eteläpelto, *Työ, identiteetti ja oppiminen* (ss. 18-48). Helsinki: WSOY.

Jyväskylän yliopisto. 2015. *Fenomenologinen tutkimus*. Tutkimustrategiat:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus> (Luettu 20.9.2021.)

Jyväskylän yliopisto. 2015. *Tutkimustrategiat*. Entografinen tutkimus:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/etnografinen-tutkimus> (23.4.2021.)

Jyväskylän yliopisto. 2021. Tutkimuksen toteuttaminen, Tutkimuksen tekemisen kolmas vaihe on tutkimussuunnitelman toteuttaminen. Jyväskylä.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen> (Luettu 1.10.2021)

Järvenpää, S. (2008). *opetuskulttuurien kohtaamisia – venäläistaustaisena opettajana suomalaisessakoulussa*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kivilaakso, A.; Marsio, L. 2017. *luonto ja elävä kulttuuriperintö*. Helsinki: Museovirasto.

Komulainen, J. 2013. Kohti koulujen monipuolista juhlakalenteria. Teoksessa S. K. seura, *Kestävä kasvatuskulttuuriaetsimässä* (ss. 164-166). Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kulttuuriperintökasvatuksen seura Ry. 2014. *Kulttuuriperintökasvatuksen seura Ry.*

<https://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kasvattajalle/ops-2014/> (Luettu 14.1.2020.)

Kuluttajaliitto. *Oikeus puhelin- ja laajakaistaliittymään*. Digi | Verkko ja mobiili :

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/oikeus-puhelin-ja-laajakaistaliittymaan/> (Luettu 17. 5.2021.)

Laine, M. 2013. *Kulttuuriperintö kasvatusidentiteetinjakotouttamisenukena,*

Kulttuuriperintökasvatuksen kehittämishanke 2010-2013. Helsinki: Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura.

- Lumen. *The Symbolic Nature of Culture*. The Symbolic Nature of Culture:
<https://courses.lumenlearning.com/boundless-sociology/chapter/the-symbolic-nature-of-culture/> (Luettu 19.11.2019.)
- Lödström, J. 2010. Kulttuurintutkimuksen metodit vaeltavat laajalle. Teoksessa J. Pöysä;H. Järviluoma;& S. Vakimo, *Vaeltavat metodit* (s. 456). Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Mahlakaarto, S. 2010. *Subjektiksi työssä, Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Mavri, B. 2014. *Psycho-Social Conception of National Identity*. Sarajevo: International Univeristy of Sarajevo.
- Mavric, B. 2014. *Psycho-Social Conception of National Identity*. Sarajevo: International Univeristy of Sarajevo, Faculty of Arts and Social Sciences.
- Munday, J.;Sajid, A.;& Reader, B. 2014. *Cultural Identity Through Art(s)making: Pre-service Teachers Sharing Ideas and Experiences*. Charles Sturt University.
- Museoliitto. *Suomen museoliitto*. Kulttuuriympäristö ja rakennusperintö:
<https://museoliitto.fi/kulttuuriymparistot> (Luettu 11.2.2021.)
- Museovirasto. 2020. *Euroopan Unioni ja kulttuuriperintö*.
<https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/euroopan-unioni-ja-kulttuuriperinto> (Luettu 25.11.2020.)
- New York Times. *Disney and ad-tech firms agree to privacy changes for children's apps*.
 Noudettu osoitteesta Technology:
<https://www.nytimes.com/2021/04/13/technology/advertising-children-privacy.html>
 (13.4.2021.)
- New York Times. *Pinterest Settles Gender Discrimination Suit for \$22.5 Million*.
<https://www.nytimes.com/2020/12/14/technology/pinterest-gender-discrimination-lawsuit.html> (Luettu 17.5.2021.)
- OAJ. Yhteistyö kodin kanssa: <https://www.oaj.fi/arjessa/yhteistyö-kodin-kanssa/#yhteistyön-muotoja-perusopetuksessa> (Luettu 1.2.2021.)

OAJ. *Yhteistyö kodin kanssa* . Yhteistyön muotoja perusopetuksessa:

<https://www.oaj.fi/arjessa/yhteistyö-kodin-kanssa/#yhteistyön-muotoja-perusopetuksessa> (Luettu 7.3.2021.)

Opetus ja Kulttuuriministeriö. *Oppivelvollisuuden laajentaminen*.

<https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> (Luettu 30.12.2020.)

Opetushallitus. 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014* . Opetushallitus.

Opetushallitus. 2020. *Koulutus ja tutkinnot*. Mitä on perusopetus?:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-perusopetus> (Luettu 6.1.2021.)

Opetushallitus. *Artikkeli: Ilmaisu käsityön taiteen perusopetuksessa*. Koulutus ja tutkinnot:

Artikkeli: Ilmaisu käsityön taiteen perusopetuksessa. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/artikkeli-ilmaisu-käsityön-taiteen-perusopetuksessa> (Luettu 30.3.2021.)

Opetushallitus. *Kuvataideopetuksen lähtökohtia*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kuvataideopetuksen-lahtokohtia>

(Luettu 30.3.2021.)

Opetushallitus. *Käsityöopetus*. Kokonaisen käsityöprosessin vaiheet ja lähtökohdat:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kokonaisen-käsityöprosessin-vaiheet-ja-lahtokohdat> (Luettu 15.11.2021.)

Opetushallitus. *Mediakasvatus*. Opetushallitus: <https://www.oph.fi/fi/mediakasvatus> (Luettu 8.2.2021).

Opetushallitus. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/sisallot/530524?vlk=428780&vlk=428781> (15.11.2021.)

Opetushallitus. *Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat*. Laaja-alainen osaaminen

osana oppiainetta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat> (Luettu 29.5.2021).

Ortodoksi.net. 2010. *Venäjän kirkko 1900-luvulla*. Vainot vallankumouksen jälkeen:

https://www.ortodoksi.net/index.php/Ven%C3%A4j%C3%A4n_kirkko_1900-luvulla (Luettu 10.10.2020.)

Pajarinen, J.;& Virtanen, E. 2018. *Osallistujien kokemuksia avoimesta käsityöpajasta,*

kulttuuriperintökasvatuksen ja yhteisöllisyyden edistäjänä. Rauma: Turun Yliopisto.

- Pekkarinen, T.;& Uusitalo, R. 2012. Peruskoulu-uudistuksen vaikutukset.
Kansantaloudellinen aikakauskirja.
- Perkkiö, V.;& Tuikkala, K. 2014. *Käsityönopeus Suomessa 2030, Skenaarioita peruskoulun käsityönopeuksen.* Savonlinna: Itä-suomen yliopisto.
- Pew Research Centre. 2012. *Chapter 2. Attitudes Toward American Culture and Ideas.*
Global Opinion of Obama Slips, International Policies Faulted: Global Opinion of
Obama Slips, International Policies Faulted.
<https://www.pewresearch.org/global/2012/06/13/chapter-2-attitudes-toward-american-culture-and-ideas/> (Luettu 1.10.2021)
- Puolamäki, L. 2020. *Kätkeyty maisema, Arkitieto lähiympäristön kohtaamisessa.* Turku:
Turun Yliopisto.
- Pöntinen, S. M. 2019. *Oppiaineyhteistyö opetusharjoittelussa : Tapaustutkimus aineenopettajakoulutuksesta.* Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Raitio, L. 2017. *Mitä ostoskoristolöytyy, kun esikouluikäinen tekee perheensä ruokaostokset? Lasten kuluttajuuden tarkastelua päivittäistavaraliikkeen kontekstissa.* Oulu: Oulun yliopisto.
- Rauman Kaupunki. 2019. *Ajankohtaista.* Rauman kaupunki juhlistaa Eurooppa-päivää hanketeemalla 9.5. <https://www.rauma.fi/ajankohtaista/rauman-kaupunki-juhlistaa-eurooppa-paivaa-hanketeemalla-9-5/> (Luettu 5.3.2021.)
- Rollingstone. 2019. *Why Did Instagram Confuse These Ads Featuring LGBTQ People for Escort Ads?* . Culture: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/instagram-transgender-sex-workers-857667/> (Luettu 13.5.2021.)
- Rosenberg, M. 2012. *Postmoderni kuluttajuus narratiivisen identiteetin kontekstina.* Tampere: Tampereen yliopisto.
- Saarinen, J. L. 2018. *15–17-vuotiaat nuoret sosiaalisessa mediassa.* Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Salam, S. 2019. *Promoting Cultural Identity Through Arts Education: The Indonesian Context.* Universitas Negeri Makassar.

- Salo-Tammivuori, E. 2021. *Kuria Ja Järjestystä - Ranskalainen koulu aineettoman kulttuuriperinnön kenttänä*. Turku: Turun yliopisto.
- Schor, J. 2005. *Born to Buy: The Commercialized Child and the New Consumer Culture*. New York: Scribner, cop.
- Seljavaara, A.;& Kärjä, P. 2005. *Juhlat alkakoot! - vuotuisia tapoja ja perinteitä*. Suomi: WSOY.
- Siivonen, K. 2014. *Kulttuuriperintö huomenna, Elämystalouden arvokohde vai osallisuus tulevaisuuden rakentamisessa?* Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (16. 11 2003). *Phenomenology*. Noudettu osoitteesta Phenomenology: <https://plato.stanford.edu/entries/phenomenology/>
- Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura. 2014. Kulttuuri-identiteetti & Kasvatus. Tallinna: K-print. http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/monikulttuurisuus_kansio/Kulttuuri-identiteetti_ja_kasvatus.pdf (Luettu 17.10.2020.)
- Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura. 2015. Kulttuurikasvatussuunnitelmat Suomessa 2016. Helsinki, Suomi. <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuurikasvatussuunnitelma/> (Luettu 4.11.2020.)
- Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry. 2015. *kulttuurikasvatussuunnitelma*. <http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/> (Luettu 4.11.2020.)
- Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry ja Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. 2016. *Työpajat*. <http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/tyopajakiertue/> (Luettu 13.12.2020.)
- Suomen kulttuuriperintökasvatus seura Ry. 2013. *Kestävä kasvatus*. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatus seura Ry.
- Tampereen kaupunki. 2016. *Perusopetuksen opetussuunnitelma*. Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9: <https://ops.tampere.fi/perusopetus/637/?school=26> (Luettu 16.6.2021)
- Teledata ICT. 2017. *The Internet And Culture*. Noudettu osoitteesta <https://www.teledataict.com/the-internet-and-culture/> (Luettu 19.12.2020.)

- Tilastokeskus. 2005. *Tilastokeskus*. Kuluttava nuoruus, kuluttava elämä?: Kuluttava nuoruus, kuluttava elämä?
https://www.tilastokeskus.fi/tup/tietotrendit/tt_02_05_kuluttava_nuoruus.html (Luettu 2.6.2021.)
- Tilastokeskus. 2020. *Joukkoviestintätilasto ja Väestön tieto- ja viestintätektiikan käyttö - tutkimus*. Helsinki: Tieto & Trendit.
- UNESCO. 2019. *UNESCO*. UNESCO in brief - Mission and Mandate:
<https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> (Luettu 17.11.2020.)
- Vallinkoski, A. 2017. Koulujen kato. *Yliopisto-lehti*, Y/08/17.
- Valtasaari, A. 1966. Kansakoulu 1866-1966. Teoksessa A. Valtasaari, *Kansakoulu 1866-1966* (ss. 20-38). Suomi: Otava.
- Vartiainen, L. 2010. *Yhteisöllinen käsityö, Verkostoja, taitoja ja yhteisiä elämyksiä*. Joensuu: Itä-suomen yliopisto.
- Varto, J. 2005. *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Elan Vital.
- Virolainen, J. 2015. *Kulttuuri osallistumisen muuttuvat merkitykset, Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen*. Cupore.
- Voutilainen, A.;Kapanen, S.;& Kangasniemi, M. (2018). Työnjaon kuvaus sosiaali- ja terveysministeriön asiakirjoissa - dokumenttianalyysi. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 210-224.
- Wagoner, B. 2014. A Systemic Approach to Cultural Diffusion. Teoksessa J. V. K. R. Cabell, *The Catalyzing Mind*, 125 (ss. 126-146). Aalborg: Aalborg University.
- Weida, C. L. 2014. *Crafting Creativity and Creating Craft : Craftivism, Art Education, and Contemporary Craft Culture*. New York: Sense publishers Rotterdam/Boston/Taipei.
- Yle. 2015. "Kansa on kyllästynyt manipulointiin, kontrolliin ja valehteluun" – tämän vuoksi *MV-lehteä luetaan*. Yle uutiset: <https://yle.fi/uutiset/3-8409302> (Luettu 14.8.2021.)
- Yle. 2020. *Rasismi saa rehottaa supersuosituksessa Tiktokissa – yhtiö myöntää, että sisältöön olisi pitänyt puuttua aiemmin*. <https://yle.fi/uutiset/3-11450196> (Luettu 18.8.2021.)

Yrittäjyysliopisto. 2021. *Keinoäly ja robotiikka tukena nuorten innovatiivisuutta edistävissä*

DigiYouth-hankkeessa. Viimeisimmät artikkelit:

<https://www.yrittajyysliopisto.fi/digiyouth/> (Luettu 5.4.2021.)

Liitteet

Kuvio 1: Yksilön kulttuuri-identiteetti, Benjamin.S, (2014) Kulttuuri-identiteetti & kasvatus kotoutumisen tukena, (ss. 56-105) Helsinki, Helsingin yliopisto

Kuvio 2: Globaalisti vaikuttavat kaupalliset vaikuttimet, (Vanne)

Kuvio 3: peruskoululaisen kulttuurivaikutuksen tasoja ylhäältä alaspäin (Vanne)

Kuvio 4, perheeseen vaikuttavat kulttuurivaikuttajat (Vanne)

Kuvio 5, Lähteiden validointia kuvaava kaavio (Vanne)

Kuvio 6, Sähköisen viestintävälineiden käyttö (Vanne)

Kuvio 7, Peruskoulun työkalut kulttuuri-identiteetin tukemiseen (Vanne)

Kuvio 8: Laaja-alainen osaaminen osana oppiaineita, (Opetushallitus, Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasijat, 2021)

Kuvio 9, Mahdolliset käytännön keinot toteuttaa kulttuuri-identiteetin kehitystä peruskoulumaailmassa, (Vanne)

Kuvio 10, Kulttuuri-identiteetin kehitystä tukevan opetustoiminnan suunnittelun apuväline, (Vanne)

Taulukko1: Julkunen, R. (2007). Työ – talouden ja minän välissä. Teoksessa K. C. A. Eteläpelto, *Työ, identiteetti ja oppiminen* (ss. 18-48). Helsinki: WSOY.

